

RIIGIKOGU

2. istungjärk. **Protokoll nr. 25 (7).**

1921. a.

Sisu: 1. Seaduseelnõu töö- ja hoolekandeministeeriumi likwideerimise kohta — Wabariigi Walitsuse ettepanek. — 2. Seaduseelnõu üksikute karistus- ja kohtupidamiseseaduse määruste muutmise kohta — Wabariigi Walitsuse ettepanek. — 3. Seaduseelnõu väliswaluuta sisseweo kohta — Wabariigi Walitsuse ettepanek. — 4. Seadus ilma loata wiinapõletamise ja wiina- ning piiritusmüügi kohta — I lugemisel. — 5. Riigikogu kodukord — II lugemisel. — 6. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja määramine.

Riigikogu koosolek 19. aprillil 1921. a. kell 5 p. l. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 81 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees

A. Kerem.

Sekretääri kohal abisekretäär W. Pezold.

Koosolek algab kell 5.10 min.

Juhataja A. Kerem: Tänane päewakord on Riigikogu liigetele koju kätte saadetud ja sisaldab eneses 8 punkti. Kas tehakse ettepanekuid päewakorra täiendamise kohta? Ettepanekuid ei tehta. Kas tehakse ettepanekuid päewakorra-punktide järjekorra kohta? Ettepanekuid ei tehta; siis ma loen, et päewakord ettepanekuid kujul vastu on wõetud.

1. Seaduseelnõu töö- ja hoolekandeministeeriumi likwideerimise kohta. Esimene päewakorra-punkt on seaduseelnõu töö- ja hoolekandeministeeriumi likwideerimise kohta — Wabariigi Walitsuse ja üleüldise komisjoni ettepanekud. Ma palun herra sekretääri Wabariigi Walitsuse ettepanekut ette kanda.

Sekretäär W. Pezold (loeb): Riigikogu Juhatusel. — Wabariigi Walitsuse 15. aprilli s. a. otsuse põhjal palun Riigikogule ettepanekuid seaduseelnõu töö- ja hoolekandeministeeriumi likwideerimise kohta Wabariigi Walitsusele tagasi saata. Wabariigi Walitsus kawatseb lähemal ajal põhiseaduse § 58 ettenähtud eriseadusega esineda, milles ministeeriumide korralduste põhijooned kindlaks määratakse. Tähen-datud eriseadus lahendaks ka töö- ja hoolekandeministeeriumi küsimuse.

Rkl. A. Palwadre (sd.): Üleüldine komisjon on eitawale seisukohale asunud selle seaduseelnõu vastu, peasjalikult

wormilistel põhjustel. Sisuliselt üleüldine komisjon ei hakanudki asja arutama, sest komisjoni enamuse arwamise järele on enneaegne töö- ja hoolekandeministeeriumi likwideerimise küsimust arutama hakata. Põhiseaduse järele on Wabariigi Walitsus kohustatud üleüldise seaduseelnõuga ministeeriumide arwu kohta esinema. Üleüldine komisjon arwab, et enne kui Riigikogul see üleüldine ministeeriumide eelnõu käes ei ole, kui Riigikogu mitte ei tea, missugused ministeeriumid tulewikus olema saawad, ei wõi üksikute ministeeriumide likwideerimise küsimust eriti üles wõtta. Et praegusel momendil teadmata on, missugused ministeeriumid jääwad, missugused nende koosseisud saawad olema, sellepärast üleüldise komisjoni otsus oligi seda eelnõu, kui enneaegist tagasi lükata. Et Wabariigi Walitsus ise aga sellesamale seisukohale on asunud ja üleüldise ministeeriumide eelnõu wälja töötada tahab ja selles mõttes ka ise enneaegseks peab praeguse eelnõuga esineda, sellepärast minä, kui üleüldise komisjoni aruandja, läbi rääkides üksikute komisjoni liigetega, leian praegu wõimaliku olewat üleüldise komisjoni nimel nimetatud komisjoni ettepanekust loobuda ja sellega jääks järele ainult Wabariigi Walitsuse ettepanek seda küsimust päewakorrast ära wõtta ja Wabariigi Walitsusele asja tagasi saata.

Rkl. J. Kesküll (majand.): See seaduseelnõu sai antud töökaitse komisjoni kätte, kes ka täna mõne wäikese paranduse vastu wõttis, aga et nüüd Wabariigi Walitsus asus sellele kohale, seda eelnõu tagasi wõtta Riigikogust, siis arwan mina, wõime sellele seisukohale asuda, et töökaitse komisjonil selle vastu wist midagi ei ole. (Pahemalt poolt: Kust teie seda teate?) Waielge vastu, kui soovite.

Juhataja A. Kerem: Ettepanek on tehtud seda seaduseelnõu walitsusele tagasi anda. Ma panen selle ettepaneku

hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda. Sellega on see ettepanek wastu wõetud.

2. Seaduseelnõu üksikute karistus- ja kohtupidamiseseaduse määruste muutmise kohta. Järgmine päewakorrapunkt on: Seaduseelnõu üksikute karistus- ja kohtupidamiseseaduse määruste muutmise kohta — Wabariigi Walitsuse ettepanek. (Hüüe kohalt: Üleüldisesse komisjoni!) On ettepanek tehtud seda seaduseelnõu üleüldisesse komisjoni anda. Teisi ettepanekuid ei tehta. Ma panen selle hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda. Sellega on ettepanek ühelhäälel wastu wõetud.

3. Seaduseelnõu väliswaluuta sisseweo kohta. Järgmine päewakorrapunkt on: Seaduseelnõu väliswaluuta sisseweo kohta — Wabariigi Walitsuse ettepanek. Kas soowitakse selle asja kohta sõna wõtta? (Hüüe kohalt: Rahaasjanduse komisjoni!) On ettepanek tehtud seda rahaasjanduse komisjoni anda. Teisi ettepanekuid ei tehta; panen selle hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda. Ettepanek on wastu wõetud.

Järgneb neljas päewakorrapunkt.

4. Sead. ilma loata wiina põlet. ja wiina- ning piiritusmüügi kohta. Üleüld. komisjoni aruandja A. Jõeäär: See seaduseelnõu on Wabariigi Walitsuse poolt sisse antud ja üleüldises komisjonis wastu wõetud. Teen ettepaneku selle seaduse esimesele lugemisele üle minna.

(Muid ettepanekuid ei tehta. Hääletamisel wõetakse see ettepanek wastu).

Komisjoni aruandja A. Jõeäär: Austatud Riigikogu liikmed! Käesolewat seaduseelnõu sisse andes on walitsus ette toonud tema põhjenduseks järgmised motiivid: Praegu wõib konstateerida, et salawiinapõletamine, — mis sõjaajal nii tuntawalt laiali oli lagununud ja mille läbi needki wähesed, rahwa toitmiseks tarwilised ained ära wõisid häwitatud saada, mis meil olemas olid, — wähenemas on. Praegune seisukord niisugust hädaohtu enam ei kujuta ja sellepärast arwas walitsus, et äärmised erakorralised abinõud, mis selle pahe wastu wõitlemiseks omal ajal tarwitusele said wõe-

tud, praegu enam õigustatud ei wõi olla. Sellepärast peaksime nüüd normaal korra juure tagasi minema. Praegu makswate seaduste järele langewad wiinapõletajad ja selle wiinaga kauplejad administratiiv karistuse alla, nimelt: neid karistatakse tirmiga kunni 2 aastani ehk rahatrahwiga kunni 300.000 mk.; kuriteo kordumisel aga kunni 3 aastase wangistusega ehk rahatrahwiga kunni 500.000 mk.

Käesolewas seaduseelnõus pannakse ette seda seadust ära kaotada ja tarwitusele wõtta need määrused, mida sisaldawad makswad aktsiisiseadused. Nende aktsiisiseaduste järele, mis 1915 a. osalt muudetud said, oleks nüüd siis karistus wiinapõletamise eest järgmine: 1) konfiskeeritakse tagawarad, 2) nõutakse wiinapõletajalt aktsiis sisse, 3) karistatakse esimesel korral kahekordse aktsiisiga ja wangistusega 4 kuust kunni 8 kuuni, teisel korral wangistusega 8 kuust kunni 1 aasta 4 kuuni ja kolmandal korral wangirooduga kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega. Peale selle nõutakse temalt kolmekordne patendi maks sisse ja trahwitakse teda 500 kunni 1000 rublaga. Ilma lubata wiinamüümise eest karistatakse peale patendi maksu ja rahatrahwi weel 2 kunni 4 kuu wangistusega. Need karistused on igatahes sedawõrd mõjuwad, et praegustes oludes wõiks ehk normaal olukorra juure tagasi pöörata. Määrused, mis selle aja jaoks olid määratud, kus wiinapõletamise teel wiljahäwitamine rahwa toitmisele hädaohtlikuks ähwardas saada, peaksid nüüd oma makswuse kaotama. Ainus asi, mis selles seaduses ebaloomulik näib olewat, on see, et rahatrahwi ainult 20-kordseks on suurendatud, kuna seda rohkem waja oleks suurendada, rahakursi arwesse wõttes. Siin tuleb aga silmas pidada, et Wabariigi Walitsusel kawatus on lähemal ajal rahatrahwe tõsta ja siis saaks ka see trahw suurendatud. Uues seaduses arwatawasti, kui ma ei eksi, kawatseb walitsus need trahwid sajakordseks tõsta. Ma teen üleüldise komisjoni nimel ettepaneku, seda seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Rkl. W. Ernits (sd.): Üleüldise komisjoni ettepanek on, sennised salawiinapõletamise kohta käiwad määrused makswusetaks tunnistada, ühtlasi ka sinna juure käiw lisaseadus. Selle kohta tuleks tähendada, et lisaseadusele wastaw paragra. tuleks uuesti üles wõtta. Wana Wene seaduse § 1151 punkt 3. käib nõnda, et trahwist antakse pool ülesleidjatele ja teadaandjatele ja pool kroonule. Meie seaduses aga oli ette nähtud, et trahwist antakse

$\frac{1}{4}$ riigile ja $\frac{1}{4}$ karskusseltside kesktoimkonnale ning ülejääw pool osa — politseinikkudele ja ülesandjatele. Mina arwan, et seda wõiks ka praegusse seadusse üles wõtta. Peab tähendama, et karskusseltside kesktoimkond läinud aastal ainult 3000 marka riigi eelarwe põhjal on saanud, peale selle 30.000 marka Asutawa Kogu omaaegse otsuse põhjal, nii et kokku 33.000 marka. Ainukene sissetuleku allikas karskusseltsidele olid need trahwirahad ja kui need nüüd ära wõetakse, siis ei jääks enam midagi järele. Sellepärast teen ma II lugemisel sellekohase ettepaneku, et sarnast paragr. sisse wõtta.

Juhataja A. Kerem: Sõna on komisjoni aruandjal lõpu-kokkuwõtteks.

Komisjoni aruandja A. Jõeäär: Rhs. W. Ernits'i poolt tehtud täiendus ei nõua mitte selle seaduse tagasilükkamist. Seda täiendust wõib teisel lugemisel teha, kui Riigikogu enamus selle poolt on. Komisjonis ei ole see parandus arutusel olnud ja sellepärast ei wõi ma ka kindlat seisukohta selle kohta wõtta. Toetan oma endist ettepanekut, seda seadust I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja A. Kerem: On ettepanek tehtud seda seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta. Teisi ettepanekuid ei tehta; siis ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

5. Riigikogu kodukord II lugemisel. Kodukorra komisjoni aruandja J. Seljamaa: Peatükk VII. Läbirääkimiste kord Riigikogu koosolekuil. § 59. Kõik kõned, mis üle ühe minuti kestawad, peetakse kõnetoolilt.

(Sõnasoowijaid ei ole. (Hääletamisel wõetakse § 59 ühelhäälel wastu.)

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 60. Aruandjal ja kaasaruandjal on sõna ettepaneku arutamise wõi seaduseelnõu lugemise algul sissejuhatuses, arutamise wõi lugemise lõpul lõpuseletuseks ja kõnede wahel väljaspool järjekorda. Samasugune õigus on aruandjal ka iga ettepaneku ehk seaduseelnõu üksiku osa arutamisel wõi lugemisel.

Märkus: Kui ettepanek ehk seaduseelnõu ilma komisjoni andmata otsekohe arutamisele wõi lugemisele wõetakse, on aruandja õigused ettepaneku tegijal.

On ettepanek ehk seaduseelnõu mitme Riigikogu liikme poolt sisse antud, siis on aruandja õigused ühel tema allakirjutajal.

Rkl. K. Wirma (sd.): Teen ettepaneku täiendada seda paragr. weel järgmise lõikega: „Kui esitise arutamise wõi seaduseelnõu lugemise ajal aruandjat kohal ei ole, siis lükatakse asi päewakorras edasi.“ Tegelikult tehakse seda ju, kuid kodukorras ei ole seda öeldud, ja ma arwan, et oleks parem, kui see oleks ka kodukorras öeldud.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: Et rhs. K. Wirma parandus seda paragr. selgitab, siis ei ole komisjoni seisukohalt midagi selle wastu ja sellepärast palun seda paragr. ühes täiendusega koos hääletada.

Juhataja A. Kerem: Kuna komisjoni aruandja rhs. K. Wirma täiendusega on ühinenud, siis panen selle paragr. täiendusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 60 ühes rhs. K. Wirma täiendusega wastu wõetud.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 61. Walitsuse liikmed ehk nende wolitusel walitsuse esitajad saawad sõna väljaspool järjekorda.

Rkl. A. Palwadre (sd.): Mulle näib, et selle paragr. tekst ebamäärane on. Siin on ette nähtud, et walitsuse liikmed wõiwad esineda läbirääkimistel, ja ühtlasi ka nende wolitusel teised isikud. Need teised isikud on arwatawasti üksikute ministeeriumide ametnikud. Kuid minu arwates oleks ebakohane nimetada neid walitsuse esitajateks. Harilikult ei esine üksikud walitsuse liikmed mitte alati walitsuse esitajatena. Meie põhiseaduses on ette nähtud, et walitsuse liikmed wõiwad esineda kui teatava ministeeriumi esitajad, ja mitte kui walitsuse esitajad. Aga kaugeltki ei wõi seda öelda üksikute ministeeriumide ametnikkude kohta. Neid nimetada walitsuse esitajateks on minu arwates ebamäärane. Sellepärast ma teeks ettepaneku redigeerida seda paragr. järgmiselt: „Walitsuse liikmed ehk nende wolitusel nende esitajad — riigiametnikud saawad sõna väljaspool järjekorda.“

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: Ühinen rhs. A. Palwadre ettepanekuga.

Juhataja A. Kerem: Kuna komisjoni aruandja on ühinenud rhs. A. Palwadre ettepanekuga, siis panen selle pa-

ragr. ühes parandusega hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda. Seega on § 61 ühes tehtud parandusega wastu wõetud.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 62. Riigikogu liige saab sõna selles järjekorras, kuidas sõnasoovimised koosoleku juhatajale on teatatud, kas kirjalikult ehk kõne waheajal suusõnaliselt.

(Sõnasoowijaid ei ole. (Hääletamisel wõetakse § 62 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 63. Koosoleku juhataja saab sõna asja sisuliseks arutamiseks harilikus üleskirjutamise järjekorras, kuid kõneajaks peab ta koosoleku juhatamise edasi andma teisele.

(Sõnasoowijaid ei ole. (Hääletamisel wõetakse § 63 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 64. Kui sõnaküsija kätte jõudnud sõnasaamise ajal juhtub koosoleku ruumist ära olema, siis paigutab koosoleku juhataja tema nime sõnaküsijate nimekirja lõppu.

(Sõnasoowijaid ei ole. (Hääletamisel wõetakse § 64 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 65. Riigikogu liige võib sõna saada seaduseelnõu esimesel lugemisel piiramata arw kordi, mis juures kõneae esimesel korral määrata, järgmistel kordadel kunni 15 minutit võib olla. Teisel ja kolmandal lugemisel saab sõna iga seaduseelnõu iga osa (paragrahwi) kohta kaks korda, esimesel korral piiramata ajaks, teisel korral kunni 15 minutiks.

Sõna võib saada päewa, koosoleku ja asjaarutamise korra kohta, faktiliseks märkuseks, hääletamise motiivide kohta, isiklises asjus ja erakorraliseks teadaandeks.

Ma teen siin ettepaneku 10 leheküljel, 4-das reas, kokkukõlas ühe parandusega, mis eelmisel koosolekul oli wastu wõetud sõna „paragrahwi“ ümbert klambrid ära wõtta ja sõnade „iga osa“ järele sõna „wõi“ panna.

Rkl. K. Wirma: (sd.): See paragr. räägib oma algusel sellest, kuidas saab sõna seaduseelnõu I lugemisel ja pärastpoole sellest, kuidas sõna saab II ja III lugemisel. I lugemisega on asi samasugune, nagu eelmistest läbirääkimistest selgunud, esitise arutamisega. Esitise arutamist tuleb toimetada sama moodi, kui seaduseelnõu I lugemist. Teine niisugune läbirääkimine, nagu esitise arutamine, on

arupärimise wastuse puhul peetawad läbirääkimised. Nendes asjades ei ole kodukorras selgust, kuidas neid läbirääkimisi peetakse, aga see on wist täiesti selge, et nende puhul antakse sõna piiramata arw kordi, kusjuures kõneae esimesel korral määrata, järgmistel kordadel piiratakse aga kõneae kunni 15 minutini, just nagu seaduseelnõu I-sel lugemisel. Et nüüd kodukorras muretseda selles asjas selgust, oleks tarwis selle paragr. esimeses reas juure lisada täiendused, mis selle korra ära määraks. Esimene rida sellest paragr., mis 9-dama lehekülje peal on, tuleks järgmiselt lugeda: „Riigikogu liige võib sõna saada esitise arutamisel, arupärimise wastuse puhul peetawatel läbirääkimistel ja seaduseelnõu esimesel lugemisel piiramata arw kordi, misjuures jne.“ Peale selle on selle paragr. juures II lõige, kus üksikult on üles loetud, et sõna võib saada faktiliseks märkuseks, korra kohta jne. Kõik need üksikasjad tulewad iseseiswate paragrahwidena kodukorras ette ja see lõige on siin sisse jäänud Asutawa Kogu kodukorrast, kus kõik need asjad olid ühe paragr. juures. Seal oli see arusaadaw; aga ka seal tundus siiski, et ta üleliigne on ja sellepärast teen mina ettepaneku selle paragr. II lõiget, kus need üksikud üleslugemised on, wälja jätta.

Rkl. M. Martna (sd.): Mina paneks ette selle paragr. märkuse juures wõõrakeelset sõna eestikeelseks muuta ja nimelt „faktiliseks“ asemel soowiks ma lugeda „asjaliseks“ ja „motiivide“ asemel „põhjused“.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Kom. aruandja J. Seljamaa: Rkl. K. Wirma on ette pannud kaks parandust. I parandus puutub esitiste ja arupärimiste arutusi. Ma pean tähendama, et peale selle, kui meie wastawa termini „esitis“ oleme wastu wõtnud ja kokkukõlas nende waadetega, mis komisjonis walitsesid „esitise“ ja seaduseelnõu kohta, on herra K. Wirma parandus komisjoni seisukohalt wastuwõetaw. Mis puutub herra Wirma II parandusesse, siis juhin ma tähelpanu selle peale, et see juba wiide paragr. jaotatud on ja sellepärast üsna loomulik § 65 II lõiget wälja jätta ja herra K. Wirma parandused wastu wõtta.

Juhataja A. Kerem: Komisjoni aruandja on rhs. K. Wirma ettepanekuga ühinenud ja kui see wastu wõetakse, siis langeb herra Martna poolt tehtud parandus ära, ja sel juhtumisel ei leia mina seda tar-

wilikuks hääletamisele panna. Kes on selle paragr. wastuwõtmise poolt herra K. Wirma poolt tehtud parandustega, millega komisjoni aruandja ühinenud on, palun käed üles tõsta. Kes vastu? Wastu ei ole keegi. Sellega on see paragr. ühes parandustega ühelhäälel wastu wõetud.

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 66. Koosoleku-, päewa- ja asjaarutamise korra kohta antakse sõna väljaspool järjekorda, kuid ainult üks kord ja mitte üle kolme minuti. Neil kordadel tehtud ettepaneku kohta antakse sõna kahele poolt ja kahele wastu, igaühele mitte üle kolme minuti.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 66 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 67. Faktiliseks märkuseks antakse sõna väljaspool järjekorda, kuid ainult üks kord ja mitte üle kolme minuti.

Ma pean tähendama, et kui meie nüüd järjekindlad oleme, siis tuleb rhs. M. Martna ettepanek selle paragr. juures hääletada. Komisjonis oli see küsimus kõne all. Komisjon leidis tarwiliku olewat endise kodukorra termini „faktilise märkuse“ juure jääda. Eelnõus oli ette pandud termin „tegelik“, aga komisjon muutis seda ja pani selle asemele „faktiline“. Ma pean ütleva, et siin mitte põhimõtteliku küsimusega tegemist ei ole ja kui Riigikogu leiab tarwiliku olewat, siis võib ju „faktilise“ märkuse „tegelikuks“ märkuseks ümber muuta. See on ju maitse asi. (Wahelhüüe paremalt poolt: „Sõna „tegelik“ ei ütle seda mitte ära, mis „faktiline“). Et enne oli ette pandud sõna „tegelik“, siis ühinen mina herra M. Martna ettepanekuga ja soowitan ka sõna „tegelik“; igatahes sõna „faktiline“ ära jättes. Ma arwan, et sõna „tegelik“ tema aset täiesti võib täita. (W. Linnamägi: Mis tähendab „tegelik“?) Mis tähendab „faktilik“? See on, et teie fakte konstateerite. „Asjalik“ märkus on see, mis kõnealolewat asja konstateerib. Minu arusaamise järele peaksime selle eest hoidma, et meie nii kaugele ei läheks, et iga kolmas sõna wõõrakeelne oleks ja siis iga tawalik inimene meist enam aru ei saaks. Selle kartuse pärast soowiksin ma, et see termin eestikeelseks muudetakse.

Rkl. J. Allikso (kom.): Ma panen ette § 67 sõnade „ja mitte üle kolme minuti“ asemel wõtta „ja mitte üle wiie

minuti“. Sellega ei ole, muidugi, mitte mõeldud, et selle kahe lisa minutiga tööpikendust kätte saada, waid wastupidi, sest kui meie siin „faktilist“ wõi „tegelikku“ märkust tehes midagi seletada tahame, siis jääb see kolm minutit asjaliseks seletuseks lühikeseks ja sellepärast ei ole wiis minutit mitte ülearune. Alati ei saa seda ju mitte tarwitatud, waid ainult siis, kui on käsil tõesti keeruline küsimine.

Rkl. A. Rei (sd.): Ma pean wastu waidlema rhs. M. Martna ettepanekule — sõna „faktilise“ asemele panna „tegelik“ wõi „asjalik“. Kumbki sõna ei wasta sellele mõistele, mida „faktilise“ märkuse all mõistetakse. „Faktiline märkus“ tähendab miskisuguse fakti konstateerimist, miskisuguse fakti õigesse walgusse seadmist. „Faktiliseks märkuseks“ wõetakse sõna selleks, et teatada, kuidas miski fakt tõepoolest oli. Ütelus „asjalik märkus“ tekitab aga niisugust ettekujutust, et märkus oma sisu poolest asjalik on wõi asjalik peab olema. Kui keegi miski asja üle wäga trehwawalt ja ilma aimest kõrwalekaldumata räägib, siis võib öelda, et see ja see tegi wäga asjaliku märkuse. Niisamuti ei tähenda ka „tegelik“ märkus seda, mis peab olema „faktiline“ märkus. Ma olen selle poolt, et meie igal wõimalusel wõõrakeelse sõna asemele eestikeelse sõna paneme, kui wataw eestikeelne sõna olemas on. Käesolewal juhtumisel aga nii head eestikeelset sõna ei ole. Sellepärast peab wõõrakeelset sõna tarwitama.

Rkl. K. Ast (sd.): Selles paragr. ei ole weel üks asi selge. Siin öeldakse, et faktiliseks märkuseks väljaspool järjekorda antakse sõna ainult üks kord. Mis see tähendab, „ükskord“? Ma palun, et komisjoni aruandja seda lähemalt seletab. mis komisjon selle all mõtles; missuguse aja jooksul üks kord sõna antakse: kas terve koosoleku kestusel, wõi päewakorras seiswa punkti arutamisel, wõi weel mingisugusel korral? See on igatahes täitsa arusaamatu ütetus. Ettepanekut ma enne teha ei saa, kui komisjoni aruandja seletuse olen ära kuulanud.

Kom. aruandja J. Seljamaa: Rkl. K. Ast'i küsimise peale wõin nii palju öelda, et see paragr. on wõetud Asutawa Kogu kodukorrast ja selle paragr. arutamise juures, mis komisjon juba wastu wõttis, komisjon ei süwenenud mitte nende motiivide sisse, mis pärast see paragr. sel kujul Asutawa Kogu poolt wastu on wõetud, sest Asutawa Kogu kestwusel ei tulnud ilmsiks, et selle paragr. tarwita-

misel mingisugust arusaamatust oleks võinud tekkida.

Rkl. W. Ernits (sd.): Olen täitsa nõus rhs. A. Rei seletusega, et sõnad „asjalik“ ja „tegelik“ ei kõlba. Ainukene sõna, kui tingimata eestikeelset sõna tahaks tarvitada, oleks „tõeiasjalik“ märkus.

Rkl. K. Ast (sd.): Komisjoni aruandja seletust ära kuulates, teeks ma ettepaneku sõnade järele „kuid ainult üks kord“ panna „ühe ja sama küsimuse kohta“. Nii on see mõeldud, et hääletamise motiivide kohta ainult üks kord ühe ja sama küsimuse kohta sõna antakse ja mitte üle kolme minuti.

Rkl. M. Martna (sd.): Ma pean rhs. A. Rei'le vastu vaidlema. Minu arwates ei ole siin sugugi aset fakti konstateerimisel, waid on meil teatawa asjaolu selgitamisega, lühikese õiendamisega tegemist, mis teisiti on, kui mõni eelkõneleja on öelnud. Kui meie keelemees W. Ernits arwab, et „tõsiasi“ seletamine kohasem oleks, siis olen ma sellega nõus. Sellega langeks „faktiliseks“ ära.

Rkl. A. Rei (sd.): Asutawa Kogu kodukorras nimetati faktilist märkust tegelikuks märkuseks. Kodukorra komisjonis tegin mina ettepaneku faktilist märkust nimetada faktiliseks märkuseks ja komisjon ühines selle ettepanekuga just sellepärast, et see nimetus asjale wastab. Kes tahab miskisugust asja selgitada, see peab järjekorras sõna küsima. Väljaspool järjekorda võib sõna saada ainult selleks, et miskisugust fakti konstateerida ja koosolijatele teatawaks teha, et ekslikka oletusi ja ilmaaegseid waidlusi ära hoida. Faktiliseks märkuseks niisuguses mõttes väljaspool järjekorda sõna anda on täiesti õiglane ja otstarbekohane, aga miskisuguse asja selgitamiseks sõna tabada väljaspool järjekorda, kuna teised kõnelejad kannatlikult oma järke peawad ootama, oleks põhjendamata ja ülekohtune. Sellepärast toetan ma weel kord seda ettepanekut — faktilist märkust ikka faktiliseks märkuseks nimetada.

Rkl. H. Martna (sd.): Teen ettepaneku selles § 67 wälja jätta sõnad: „ainult üks kord ja“, siis jääb nii moodi järele“ faktiliseks märkuseks antakse sõna väljaspool järjekorda mitte üle 3 minuti. Leian, et tingimata peab aja ära määrama, mille jooksul fakti wõidakse konstateerida, siis võib wäga hästi sõnad „ainult üks kord“ wälja jätta.

Rkl. K. Wirma (sd.): See võib nüüd küll olla, et need, kes 3 minuti peale sõna saanud, selle 3 minuti jooksul seda mitu korda wõiwad tarwitada. Niisuguse juhtumisega oli Riigikogus tegemist. Kui ma ei eksi, oli rhs. P. Abramson sõna saanud erakorraliseks teadaandeks — 15 minutit. Rhs. P. Abramson kõneles 10 minutit ja läks koha peale, kuid küsis sealt weel sõna küsimuse täiendamiseks. Juhtisin tol korral tema tähelpanu selle peale, et 15 minutit ei olnud weel temal täis ja siis weel õigus rääkida 5 minutit, kuid minule tehti mitte-ametliselt etteheiteid, et kaks korda sõna anda ei wõi. Kui nüüd rhs. H. Martna ettepanek vastu wõetakse, siis on selge, et 3 wõi 5 minuti jooksul sõna võib tarwitada mitu korda ja juhataja ei tohi temale takistusi teha. Kui see ettepanek tagasi lükatakse ja „üks kord“ sisse jääb, siis ei wõi juhataja enam ühe asja kohta teist korda sõna anda.

Rkl. K. Ast (sd.): Wõtan oma ettepaneku tagasi ja ühinen rhs. H. Martna ettepanekuga.

Kom. aruandja J. Seljamaa: See wäike paragr. ja süüta sõnad on palju waidlusi wälja kutsunud. Ma pean tähendamata, et seisukord komisjonis oli tõesti nii, nagu rhs. A. Rei seda ette kandis. Komisjon asus seisukohal, et „faktiliseks märkuseks“ tuleb sõna „faktiline“ sisse wõtta, et kõnelejal Riigikogu liikmel võimalik oleks samal koosolekul midagi ette tuua, mille kohta tal muidu sõna võimalik saada ei ole. Rhs. H. Martna ettepanekuga ma ühineda ei saa, samuti ka rhs. J. Allikso ettepanekuga, sest faktiline märkus konstateerib tõeasja, mida wäga hästi 3 minuti jooksul teha võib. Asutawa Kogu ja Riigikogu praktikas on ette tulnud, et asjalikuks märkuseks sõnasooiwjad on sõna ka mõneks muuks ülesandeks tarwitanud. (Wahelhüüe: söimamiseks!) Rhs. H. Martna ja K. Ast'i ettepanekuga ei saa ma komisjoni seisukohalt mitte ühineda ja palun kõiki neid kolme tehtud parandust eriti hääletada.

Juhataja A. Kerem: Asun ettepanekute hääletamisele selles järjekorras, nagu nad sisse tulnud. Panen rhs. M. Martna ettepaneku „faktilise“ asemele wõtta „asjaline“ hääletamisele. (Hääletatakse.) Konstateerin, et enamusega on see ettepanek tagasi lükatud.

Nüüd hääletan rhs. J. Allikso ettepanekut. (Hääletatakse). Ettepanek on

enamusega tagasi lükatud. (Rkl. J. Allikso kohalt: Palun hääled ära lugeda!) Palun teist korda neid, kes rkl. J. Allikso ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. (Loetakse hääli). Poolt on 19 häält. Kes on selle ettepaneku vastu. Loetakse hääli). Vastu on 39 häält. Seega on see ettepanek 39 häälega 19 vastu tagasi lükatud.

Järgmine parandus on teisest reast välja jätta sõnad „ainult üks kord ja“ — see on herra H. Martna ettepanek. (Hääletatakse). Mina igatahes konstateerin, et suur enamus vastu on; see ettepanek on tagasi lükatud.

Sellega on siis kõik parandused tagasi lükatud ja ma panen selle paragr. komisjoni redaktsioonis hääletamisele. (Hääletatakse). Üksikute häälte vastuseismisel on see paragr. vastu võetud.

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 68. Hääletamise motiivide kohta antakse sõna enne hääletamist, kuid ainult üks kord ja mitte üle kolme minuti.

Kinnisel hääletamisel võib sõna saada ainult teadaandeks, et hääletamisest osa ei võeta.

Rkl. K. Wirma (sd.): Selles paragr. on öeldud „enne hääletamist“, kuid ei ole lähemalt ära tähendatud aeg, millal just hääletamise motiivide kohta sõna võtta paras aeg on ja selles mõttes oleks tarvilik seda paragr. nõndaviisi täiendada, et oleks öeldud, et hääletamise motiivide kohta sõna antakse siis, kui kõik parandused, ettepanekud ja täiendused juhataja poolt juba on avaldatud; sellepärast teen ma wastawa paranduse, seda lõiget järgmiselt redigeerida: „Hääletamise motiivide kohta antakse sõna ainult üks kord ja mitte üle kolme minuti, enne hääletamist, kuid peale selle, kui juhataja on § 74 korras avaldanud ettepanekud, parandused ja täiendused.“

Kinnisel hääletamisel võib sõna saada ainult teadaandeks, et hääletamisest osa ei võeta.“

Rkl. Kurgema (kom.): Mina teen ettepaneku sõnade asemele „mitte üle 3 minuti“ panna sõnad „mitte üle 5 minuti“ ja teist lõiget sellest paragr. hoopis välja jätta. Meie rühm tahab, et nende motiivid kõigile selged oleks, kuna siin tahetakse, et kõik tegewus 7 pitsariga raamatuks jääks, et töörahwa hulgad neist midagi ei teaks, sest kolme minuti aja sees ei jõua

motiivide küsimust veel läbi arutada, mille juures tihti keerulisi läbirääkimisi tuleb pidada, sest kõneaeg on liig piiratud, kuna meie esitajalt tihti ka sõna ära võetakse.

Tihti ei ole Kommunistline rühm võinud oma seisukohta avaldada. Meie rühm parlamentlisest obstruktsioonist lugu ei pea, parlamentlist korda üleüldse kõrgelt ei hinda; meie ei taha aega sellega surnuks lüüa, et meie motiivide kohta sõnawõtmise õigust tarwitaksime, sest 3 minutiga ei jõua midagi ära öelda; isegi isiklistes asjus lubatakse 5 minutit kõneaega, kuid meie arwame, et hääletamise motiivid tähtsamad on, kui mõni isiklik asi, kus kõnetoolilt maa- ja linnarahwale kuulutada saab, et ta jänesena on riigi autol sõitnud. Kui aga Riigikogu enamus arwab, et ta oma tegewust võimalikult peab warjama, siis lükkab ta meie ettepaneku muidugi mõista tagasi.

Kinnise hääletamise vastu oleme meie igal tingimisel; kui aga enamus rahwa eest tahab warjata, kuidas ta temale iket valmistab, kui teie vähemusrühmadelt õiguse tahate võtta ja võimaluse avaldada, misugustel motiividel nemad hääletawad, siis jätke see lõige sisse. Meie teie surimuri ei hakka kaasa tegema, ja oleme kategooriliselt selle poolt, et sellele lõikele tuleb jääme kriips peale tõmmata.

Rkl. H. Martna (sd.): Mina teen selle paragr. juure samasuguse paranduse, nagu eelmise paragr. juuregi, nimelt välja jätta sõnad „ainult üks kord ja“, ja teen seda samasugustel põhjendustel, nagu eelmise paragr. juureski.

Rkl. A. Birk (rhw.): Mina tahtsin sõna võtta herra K. Wirma paranduse vastu. Asutawa Kogu kodukorras, nagu ka kodukorra eelnõus taheti ära märkida nimelt seda, et motiivide asjus võib sõna just enne hääletamist, mitte pärast küsida; nüüd aga tahetakse veel see kitsendus läbi wiia, et hääletamise motiivide kohta ainult määratud ja väga lühikesel ajal võiks sõna saada. Ma ei tea, mis oleks sarnase kitsenduse mõte, kas see lootus, et Riigikogu liikmed muidu ära unustawad, misugused motiivid avaldati. Ma ei tea, miks ma peaksin ootama kunni juhataja kõik ettepanekud ja parandused on avaldanud ja siis alles motiivide avaldamiseks sõna küsima, ja miks ma warem ei wõi öelda, et kui seda punkti hääletatakse, siis ei wõta wõi wõtan mina sel ehk teisel põhjusel hääletamisest osa. Nüüd peaks aga seda momenti ootama, millal juhataja ette-

panekute lugemisega walmis on saanud. Mina arwan, see parandus takistaks meie tegewust ja sellepärast tuleb ta tagasi lükata.

Kom. aruandja J. Seljamaa: Siin on tehtud kolm parandust: Riigikogu liigete herrade K. Wirma, Kurgema ja H. Martna poolt. Mis rhs. H. Martna parandusse puutub, siis wõtsin ma selle küsimuse kohta juba § 67 juures teatava seisukoha, nii et ma selle juures enam ei peata. Mis puutub herra Kurgema parandusse, siis pean ma tähendama, et kui siin kõneldakse jänestest, see on nendest, kes jänestena on Riigikogusse pääsenud, siis konstateerin mina, et Riigikogus on praegu 5 jänest olemas, kes Riigikogusse ühe nimekirja all sisse pugesid, siin aga omale teise nime on wõtnud; kuid ma usun, et Riigikogu enamus neid jäneseid nii kõrgelt ei hinda, et ta neid enese wastu surweabinõusid tarwitusele wõtta lubaks. Edasi, mis puutub, herra Kurgema poolt ettelõetud kirjasse — kahjuks ei saanud ma mõnest sõnast hästi aru millest seal kõneldi — siis tahaksin selle peale tähelepanu juhtida, et hääletamise motiivide kohta harilikult siis sõna wõetakse, kui küsimus on juba läbi arutatud ja selgitatud ja rahwasaadikud asuwad hääletamisele. Teatava seaduse arutamise juures wõib iga rahwasaadik oma kõnes neid motiivide ette tuua, miks ta teatava seaduseelnõu wõi esitise poolt ehk wastu kõneleb. Hääletamise motiivide ettekandmine on nii kui lõpukokkuwõtte ja selle lõpukokkuwõtte jaoks suurendada aega 3 minuti pealt 5 minuti peale, ei ole mingit tarwidust, peale selle, kui meie üksiku seaduseelnõu ja esitise arutamise juures juba terwed pikad asjalikud ja mitteasjalikud kõned ära kuulatud olemine.

Mis puutub ettepanekusse selle paragr. wiimast lõiget wälja jätta, see on seda osa, kus räägitakse, et kinnisel hääletamisel wõib sõna saada ainult teadaandeks, et hääletamisest osa ei wõeta, siis komisjoni seisukohalt ei wõi selle seisukohaga mitte leppida. Kinnine hääletamine wõetakse selle jaoks, et üksikud rahwasaadikud wõiwad hääletada sel wiisil, et tema naaber mitte ei tea, kas ta poolt ehk wastu hääletab. Kui aga see lõige wälja jäetakse, siis wõib iga rahwasaadik üles tõusta ja öelda, et waadake, mina hääletan selle küsimuse poolt wõi wastu ja kinnise hääletamise põhimõtte kaob sootumaks ära. Nii ei saa ma rhs. Kurgema parandustega mitte ühineda. Mis puutub rhs. K. Wirma parandusse, siis on rhs. A. Birk juba minu motiivid ette

kannud ja sellepärast palun ma rhs. K. Wirma parandust eraldi hääletada.

Juhataja A. Kerem: Sõna on faktiliseks märkuseks rhs. Kurgema'l.

Rkl. Kurgema (kom.): Mina ei kõnelenud mitte jänestest Riigikogus, waid jänesest riigiautos. (Rkl. J. Seljamaa kohalt: No, siis tarwis selgemalt lugeda). Palun paremini kuulata.

Juhataja A. Kerem: § 68 juure on tulnud 3 parandust. Ma asun hääletamisele järjekorras, kuidas need parandused sisse on tulnud. Kes on rhs. K. Wirma poolt tehtud paranduse poolt? Kes wastu? Konstateerin, et suure enamusega on see parandus tagasi lükatud. Järgmine ettepanek on rhs. Kurgema poolt, mis sisaldab kaht parandust. Kes on selle poolt, et § 68. sõnade „mitte üle 3 minuti“ asemele wõtta „mitte üle 5 minuti“. Kes wastu? Suure häälteenamusega on see parandus tagasi lükatud. Teiseks paneb rhs. Kurgema ette § 68 teine lõige wälja jätta. Kes on selle ettepaneku poolt? Kes wastu? See parandus on häälteenamusega tagasi lükatud. Järgmine parandus on rhs. H. Martna poolt. Kes on selle poolt, et siit paragr. wälja jätta sõnad: „ainult üks kord ja“, neid palun käed üles tõsta. Kes wastu? Ka see parandus on häälteenamusega tagasi lükatud. — Sellega on kõik sisseantud parandused tagasi lükatud ja § 68 tuleb hääletamisele komisjoni redaktsioonis. (Hääletatakse.) Mõne üksiku hääle wastuseismisel on see paragr. wastu wõetud.

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 69. Isiklisis asjus antakse sõna pärast selle päewakorra-punkti lõpetamist, mille arutamise ajal awaldati niisugune sõnanõudmine. Kõnelemiseks antakse sel puhul wiis minutit ja ainult üks kord.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 69 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 70. Erakorraliseks teadaandeks saab sõna ainult üks kord ja mitte üle 15 minuti, kusjuures koosoleku juhatajal kõne sisu peab enne teada olema.

Juhatajal on õigus nõuda, et teadaande sisust temale kirjalikult teatatakse.

Erakorralise teadaande juures ei lubata teha ettepanekuid ega awada waidlusi,

wälja arwatud Wabariigi Walitsuse liigete erakorralised teadaanded.

Erakorraline teadaanne peab sisaldama teadaandmist miskisuguse erakorralise sündmuse kohta, mis Riigikogus arutusel olewate küsimustega wõi Riigikogu ehk Wabariigi Walitsuse tegewusega wõi riikliste huwidega ühenduses seisab.

Kui erakorraline teadaanne puudutab arutusel olewat küsimust, siis antakse sõna esimesel kõnewaheajal, wastasel korral aga käesolewa päewakorra-punkti lõpul.

Rkl. J. W a n j a (kom.): See § 70 on minu arust õige ebamäärane, nimelt IV lõige, kus sellest räägitakse, mida erakorraline teadaanne sisaldama peab. Sellega wõiks leppida, kui I ja II lõikes ei oleks kahemõttelist juttu olema, nimelt, et juhatajal kõne sisu peab enne teada olema ja juhatajal on õigus nõuda, et teadaande sisust temale kirjalikult teatataks. Ma panen ette I lõikes „kõne sisu“ asemel wõtta „teadaande aine“. See parandus on rohkem redaktsiooniline; kuid mis puutub sellesse, et „sisu“ asemel wõtta „aine“, siis selle juures ma peatan pikemalt. Kui antakse juhatajale õigus teadaande sisu teatamist nõuda kirjalikult, siis peaks wähemalt öeldud olema „sisu kokkuwõte“, muidu peab terve kõne sisu maha kirjutama ja juhatajale sisse andma, kuid ka siiski wõib juhataja öelda, et sisu ei ole küllalt selge, ja erakorraline teadaanne jääb ette kandmata.

Sarnasel korral wõib juhataja rohkem selgust nõuda, kui, näituseks, ettekandjal enesel sel momendil on, kui ta sõna küsib ja nii wõib see erakorraline teadaanne jälle ette kandmata jääda. Ma juhin selle peale tähelepanu, et erakorraline teadaanne on ikkagi erakorraliste asjaolude läbi wälja kutsutud. Kui „kõne sisu“ asemele wõtta „teadaande aine“, siis ma arwan, peaks juhatajale selle paragr. lõike järele küllalt selge olema, kas selle järele anda sõna wõi mitte. Aine peab teada olema, siis on ka sellega küllalt tehtud; aga kui seal terve sisu olemas on ja midagi kokkuwõtet ei ole, siis wõib juhataja wõimatuid asju nõuda; sellepärast teen mina paranduse esimeses lõikes sõna „sisu“ asemel „aine“ panna.

Rkl. A. P a l w a d r e (sd.): Walitsuse liigete erakorraliste teadaannete juures on lubatud läbirääkimisi awada ja ettepanekuid teha. Minu arwates ei peaks Riigikogu oma liigete teadaandeid kitsamatesse oludesse panema. Neljandas lõikes on üles loetud, mille kohta need erakorralised tea-

daanded wõiks käia ja siin on igatahes ette nähtud tõsised juhtumised, tõsised sündmused. Wastuwõetawa kodukorraga peame meie rehkendama, kui jäädawaga ja sellepärast ei wõi meie mitte kolmandat lõiget sel kujul wastu wõtta, sest sellega kitsendaks Riigikogu ise oma õigusi ülearuselt. Ma panen ette § 70-da kolmandat lõiget redigeerida järgmiselt:

„Erakorralise teadaande juures wõib teha ettepanekuid ja awada waidlusi“.

Kord oleks seesama, kui see, mis ette nähtud § 66-das.

Rkl. M. M a r t n a (sd.): Waidluse all olewa paragr. juures on järgmine puudus: juhatajal on õigus nõuda, et teadaande sisu temale kirjalikult oleks sisse antud. Kui nüüd keegi teadaandeks järsku sõna soowib saada, siis ei ole temale mitte selge, kas ta peab seda kirjalikult sisse andma wõi mitte. Kui aga sõnasoowija terve selle asja kirjalikult maha peab kirjutama, siis tarwitab see liig palju aega ja peab asja kinni. Siin peaks kindlasti ära määratud olema, kas seda kirjalikult nõutakse wõi mitte. Panen ette: „Juhatajal on õigus kirjalikult jne“ hoopis wälja jätta.

Kom. aruandja J. S e l j a m a a: On ette kantud mitu parandust. Kui meie esimeses ettepanekus näidatud „sisu“ asemele wõtame sõnad „teadaande aine“, siis oleks see mõiste liig laialine. Kui koosoleku juhatajal, wõib olla, aimugi pole, missuguse kõne sisu erakorralise teadaande ettekandja ette kannab, kui tal ainult aine teada on ja sisu mitte, siis on see ebamäärane nähtus. Mis puutub rahwasaadik M. Martna ettepanekusse, siis pean ma selle ettepaneku wastu waidlema. Siin ei ole mitte mõeldud seda nii laialises ulatuses, et terve weerandtunniline kõne tuleb maha kirjutada ja seda juhatajale sisse anda. Aitaks juba sellest, kui kõne sisu lühidelt oleks üles tähendatud. See annab wõimalust juhatajale otsustada, missugune see kõne on ja järjelikult ka otsustada, kas tema sõnasoowijale sõna annab wõi mitte. Peame ikka sel seisukohal asuma, et juhataja niisugusel juhtumisel, kas sõna anda wõi mitte, oma õigust mitte kurjasti ei tarwita, sest kodukorras on ette nähtud, kuidas wastaw Riigikogu liige, kes erakorraliseks teadaandeks sõna on soowinud, sel korral, kui juhataja temale sõna mitte ei anna, tõe jaluleseadmiseks samme wõib astuda, nii et selles küsimuses juhataja kuritarwitust karta ei tarwitse.

Sellest seisukohast välja minnes ei saa mina ka teise parandusega, mida rhs. M. Martna ette tõi, mitte ühineda. Mis puutub rhs. A. Palwadre parandusse, siis pean üttelema, et seda küsimust komisjonis mitte ei ole arutatud. Igatahes on soovitatav, et Riigikogu põhimõttelikult ära otsustaks, kas on soovitatav, et iga üksiku erakorralise teadaande juures on tarvis läbirääkimisi awada ehk mitte. Praegusel juhtumisel ei saa mina mitte ühegi ettepanud parandusega ühineda ja palun neid eriti hääletada.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud 3 parandust. Ma panen need parandused sissetuleku järjekorras hääletamisele. Esimene parandus on sisse tulnud rkl. J. Wanja poolt ja käib järgmiselt: „§ 70 muuta: esimeses lõikes sõnade „kõne sisu“ asemele panna „teadaande aine“. Teises lõikes sõna „sisust“ asemele „ainest“. Kes selle paranduse poolt on, palun käed üles tõsta. (Suure häälteenamusega lükatakse rkl. J. Wanja parandus tagasi.) Järgmine parandus on rhs. A. Palwadre poolt ette pandud, et § 70 III lõiget redigeerida järgmiselt: „Erakorralise teadaande juures võib teha ettepanekuid ja awada waidlusi“. Palun neid rahwasaadikuid, kes selle paranduse poolt on, käed üles tõsta. — Kuna raske on otsustada, kas on rohkem hääli poolt või wastu, siis palun ma uuesti hääletada. (Hääletatakse. Sekretäär loeb hääli.) Sellega on see parandus 29 häälega 20 wastu wastu wõetud. Järgmine parandus on rhs. M. Martna poolt sisse antud, et § 70 II lõiget välja jätta. Kes selle paranduse poolt on, palun käed üles tõsta. (Häälteenamusega lükatakse rkl. M. Martna parandus tagasi). Ma panen nüüd § 70 ühes rkl. A. Palwadre parandusega hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu on üksikud; sellega on § 70 üksikute häälte wastuseismisel wastu wõetud.

Rkl. K. Wirma (sd.): § 61 räägib Wabariigi Walitsuse liigete õigustest sõnasaamise suhtes väljaspool järjekorda. On selgusetu, kas ka siis walitsuse esitaja teatava küsimuse kohta sõna saab, kui aruandja oma seletused on lõpetanud ja kõik läbirääkimised on lõpetatud. Sellepärast teen mina ettepaneku § 70 järele uut paragr. sisse wõtta, mis järgmiselt kõlab:

„Peale tegelikult hääletamisele asumise

ei anta kellegile sõna enne hääletamise lõppu.“

Kom. aruandja J. Seljamaa: Kui läbirääkimised on lõpetatud, parandused ette kantud, ja hääletamisele asutud, siis on loomulik, et kellegile ei wõi mitte sõna enne anda, kui hääletamine on lõppenud. Arusaamatuste ärahoidmiseks wõiks seda paragr. wastu wõtta, kuid isiklikult leian, et see paragr. üleliigne on.

Juhataja A. Kerem: Ma panen selle paragr. hääletamisele ja palun neid, kes selle paragr. wastuwõtmise poolt on, käed üles tõsta. — Et raske otsustada on, kumbal pool enam, siis palun uuesti hääletada. (Hääletatakse. Sekretäär loeb hääli.) See täiendaw paragr. on saanud poolt 11 häält, wastu 4; sellega kokordada sisse wõetud.

Rkl. J. Piiskar (is.): Mulle näib, et sekretäär wastuhääli õieti ei lugenud; juba siin üksi oli neli häält wastu.

Juhataja A. Kerem: Kuna siin kahtlust awaldati, protesteeriti, et sekretäär wastuhääli õieti pole lugenud, siis palun uuesti neid, kes selle ettepaneku wastu on, käed üles tõsta ja ülewal hoida, kunni sekretäär hääled ära loeb. (Loetakse hääli). Et nüüd paragr. rohkem wastu on saanud, kui enne, siis pean tarwilikuks paragr. täiesti uuesti hääletamisele panna. (Hääletatakse weel kord poolt ja wastu, kuna sekretäär hääli loeb). Nüüd on saanud paragr. poolt 24 häält, wastu 21 — sellega wastu wõetud.

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 71. Riigikogu võib maksma panna kõnede lühendamise asjus järgmisi kitsendusi: lühendada kõneajaga, kinni panna kõnelejate nimekirja, kusjuures soovijad ennast enam üles anda ei wõi ehk enne nimekirja kinnipanekut seda tegema peawad ehk ka waidlusi hoopis ära lõpetada, ilma et üleskirjutatud kõneleajatele enam sõna antaks, misjuures aga sõna peawad saama rühmade esitajad, ettepaneku tegija ja aruandja.

Neid ettepanekuid teha ei ole lubatud koosoleku juhatajal ja need ettepanekud loetakse tagasilükatuks, kui $\frac{1}{2}$ koosolijatest liigetest nende wastu hääletab.

Rkl. J. Piiskar (is.): See paragr. on wõetud Asutawa Kogu kodukorrast, kus ta samal kujul olemas, kuid teda ei ole tegelikult weel kunagi tarwitatud ei Asutawas Kogus ega ka Riigikogus. Sellega on tegelik elu näidanud, et tarwidust sarnase paragr. järele pole, ja sellepärast teen ettepaneku § 71, kui asjata ballasti välja jätta.

Kom. aruandja J. Seljamaa: Rhs. J. Piiskar on ettepaneku teinud seda paragr. välja jätta, sest tegelik elu olla näidanud, et seda paragr. tarvitatud pole ja et ta üleliigne olla. Igatahes juhin ma aga Riigikogu liigete tähelepanu selle peale, et võib olla aeg tuleb, millal Riigikogul seda tarwis läheb. Kui mõnikord Riigikogu enamusel tahtmine on mõnda nendest kitsendustest teoks teha, siis, kui seda paragr. ei oleks, teeb Riigikogu seda liht hääleteenamusega ja sellega pole kaitsitud vähemuse huvid. Just vähemuse huvide kaitseks (Äärmiselt pahemalt poolt: Küll teie kaitsete neid vähemuse huvisid.) on see paragr. sisse võetud. Nii et just rhs. J. Piiskar'i seisukohalt on väga kasulik, et see paragr. sisse jääb. (Rkl. J. Piiskar kohalt: Täna väga!)

Juhataja A. Kerem: Rhs. J. Piiskar on ettepaneku teinud, mis ettelõetud paragr. eitab, nimelt ettepaneku paragr. välja jätta. Panen selle ettepaneku hääletamisele koos § 71-sega. Kes § 71 vastuvõtmise poolt hääletab, hääletab rhs. J. Piiskar'i ettepaneku vastu ja kes § 71 vastu hääletab, hääletab rhs. J. Piiskar'i ettepaneku poolt. (Hääletatakse). Konstateerin, et § 71 suure hääleteenamusega on vastu võetud.

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 72. Riigikogu liikmed võivad oma küsitud sõna teistele liigetele edasi anda ja oma sõnasaamise järjekorda üks teisega vahetada, millest tuleb teatada koosoleku juhatajale.

See sõna teisele andmine võib sündida ainult § 65-da I-ses lõikes tähendatud kõneaja pikendamise mõttes, mitte aga kõnelemise kordade arvu suurendamise mõttes.

Pikenduse kaudu saadud kõneaeg ei tohi kesta üle ühe tunni, ühes kõneleja enese õigustatud 15 minutiga.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 72 vastu.)

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 73. Kui Riigikogu poolt olid tunnistatud vaidlused lõpetatuks, või kõnelejate nimekiri kinnipanduks, rühmade esitajad, ettepaneku tegija ja aruandja sõna saanud ehk sõnast keeldunud, aga mõni Wabariigi Walitsuse liige või Wabariigi Walitsuse esitaja siiski väljaspool järjekorda sõnasaamise õigust tarvitades sõna võtab, siis avatakse tema kõne järele läbirääkimised uuesti.

Rkl. K. Wirma (sd.): Ma teen § 73 lõppu redaktsiooni mõttes paranduse, see on väljaspool järjekorda sõnaõiguse andmise kohta. Siin võib lihtsalt öelda, et kui Wabariigi Walitsuse esitajale tema soovi peale sõna antakse, siis avatakse peale selle läbirääkimised uuesti ja minu ettepanek on lõppu redigeerida järgmiselt:

„Kui Riigikogu poolt olid tunnistatud vaidlused lõpetatuks, või kõnelejate nimekiri kinnipanduks, rühmade esitajad ja aruandja sõna saanud või sõnast keeldunud, antakse Wabariigi Walitsuse liikmele või Wabariigi Walitsuse esitajale tema soovi peale siiski sõna, kuid tema kõne järele avatakse läbirääkimised uuesti.“

See on sisu poolest seesama, ainult aga natuke lühem.

Rkl. A. Palwadre (sd.): Kokkukõlas § 61 redaktsiooniga tuleks ka § 73 sõnu „või Wabariigi Walitsuse esitaja“ muuta. Nimelt tuleks § 73 4-das reas sõnade asemel: „Või Wabariigi Walitsuse esitaja“ lugeda: „või viimase esitaja“.

Kom. aruandja: Ma ühinen rhs. A. Palwadre ettepanekuga, sest et § 61 meie juba wastava paranduse vastu võtsime; mis puutub aga rhs. K. Wirma parandusse, siis on see rohkem maitse asi, nõnda et ta ütleb ühte ja sedasama. Kui üks soovib üheda sõnadega öelda, teine aga teistmoodi sõnadega, aga et see teda sisuliselt mitte ei muuda, sellepärast panen ette rhs. K. Wirma parandust eriti hääletada.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud 2 parandust, millest teine rhs. A. Palwadre poolt ning millega ka komisjoni aruandja on ühinenud, siis ei tule see parandus mitte eriti hääletamisele. Ma panen esimesena rhs. K. Wirma ettepaneku hääletamisele ja palun neid, kes selle paranduse poolt on, käed üles tõsta. Kes on selle paranduse vastu? Et raske konstateerida, kus pool enamus, siis palun uuesti hääletada. (Hääletatakse. Sekretär loeb hääli). See ettepanek on saanud poolt 11 häält, vastu 13. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Ma panen komisjoni ettepaneku ühes rhs. A. Palwadre parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Vastu ei olda. Sellega on see ettepanek vastu võetud.

Kom. aruandja J. Seljamaa: VIII peatükk. Hääletamise kord Riigikogu koosolekuil.

§ 74. Enne hääletamist awaldab koosoleku juhataja kõik ettepanekud, parandused ja täiendused.

Rkl. K. Wirma (sd.): Ma teen ettepaneku võtta selle peatüki pealkirja ja § 74 wahele uus paragr. järgmisel kujul: § 73-a. „Kõik ettepanekud ja esitised wõi seaduseelnõu kohta tehtud parandused ning täiendused peawad olema kirjalikud.

Riigikogu Juhatusel on õigus leppida suusõnalise ettepanekuga ainult korra kohta käiwate ettepanekute puhul.“

Ma ei hakka pikemalt sellest kõnelema, ega siin seda põhjendada, sest selle üle on siin juba räägitud.

Kom. aruandja J. Seljamaa: Ma leian, et rhs. K. Wirma ettepanek tarwilik on ja soowitan selle peatüki pealkirja järele rhs. K. Wirma poolt ettekantud paragr. wastu võtta.

Juhataja A. Kerem: Komisjoni aruandja on rhs. K. Wirma ettepanekuga ühinenud. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda. Sellega on seetäiendaw paragr. wastu wõetud.

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 74. Enne hääletamist awaldab koosoleku juhataja kõik ettepanekud, parandused ja täiendused.

(Sõnasooiwijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 74 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 75. Parandused ja täiendused hääletatakse enne, kui need ettepanekud ehk seaduseelnõu osad, mille kohta nad tehtud.

(Sõnasooiwijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 75 ühelhäälel wastu.)

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 76. Kui ettepaneku tegija ehk komisjoni aruandja ühineb paranduse ehk täiendusega, siis ei panda seda parandust eraldi hääletamisele, waid hääletamisele tuleb terve ettepanek muudetud kujul.

Kui aga mõni Riigikogu liige nõuab lahus hääletamist, siis hääletatakse parandus § 75-da korras.

(Sõnasooiwijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 76 wastu.)

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 77. Kui parandusi ja täiendusi mitu, siis hääletatakse kõige pealt need, mis erinewad algettepanekust kõigerohkem. Kui sarnast wahet ei ole, siis hääletatakse neid sisseandmise järjekorras.

Rkl. K. Wirma (sd.): Ma teen siia juure täienduse: teise ritta wõtta sisse sõnad „millede wastuwõtmine teiste hääletamise tarbetuks teeb“ ja siis tuleb edasi, nagu komisjoni poolt ettepanekud paragrahwis. Meie Asutawa Kogu kodukorras on öeldud, et III-dal lugemisel wõib tulla hääletamisele wõi arutamisele ja üleüldse ettepanekuid teha eelmise lugemise hääletamise piirides. Tähendab, II lugemisel pidid need ettepanekud tingimata hääletamisel olema. Praegune kodukorra kawa on wastawalt muudetud nõnda, et kartust ei ole, et mõnda paragr. parandust, mis hääletamisel ei olnud, saab wõtta III-dal lugemisel uuesti ettepaneku tegemiseks, waid seal on nüüd wõimalik teha ettepanekuid ka algettepanekute piirides. Minu ettepanek oleks § 77-dat järgmiselt redigeerida:

„Kui ettepanekuid, parandusi ja täiendusi mitu, siis hääletatakse kõige pealt need, millede wastuwõtmine teiste hääletamise tarbetuks teeb ja selle järele need, mis erinewad algettepanekust kõige rohkem. Kui sarnast wahet ei ole, siis hääletatakse neid sisseandmise järjekorras.“

Rkl. A. Palwadre (sd.): Herra K. Wirma esines parandusega ja ei teinud seda küsimust selgeks. Tema ettepanekus on öeldud, et I-es järjekorras hääletatakse ettepanekud, mis teiste ettepanekute hääletamise tarbetuks teewad, wõi need ettepanekud, mis erinewad algettepanekust kõigerohkem. Kumb siis enim hääletatakse? Siin peaks järjekord kindlaks määratama, kas hääletatakse esimesena need ettepanekud, mis teiste hääletamise otsustarbetuks teewad, wõi need, mis algettepanekust erinewad? (Rkl. K. Wirma kohalt: Nii, et siis 3-das reas sõna „wõi“ asemel tuleb lugeda „ja selle järele need“. Teen sellekohase paranduse.)

Juhataja A. Kerem: Palun parandust kirjalikult teha. (Rkl. K. Wirma parandab oma ettepaneku.)

Kom. aruandja J. Seljamaa: Ma ühinen rkl. K. Wirma ettepanekuga.

Juhataja A. Kerem: Kuna komisjoni aruandja herra K. Wirma ettepanekuga on ühinenud, tuleb § 77 uuel parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) See paragr. on wastu wõetud rkl. K. Wirma poolt parandatud kujul.

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 78. Teisel ja kolmandal lugemisel hää-

letatakse seaduseelnõu üksikute osade (paragrahwide) wiisi läbi, kolmanda lugemise lõpul aga terve sisu korrage.

Ma teen ettepaneku sõna „paragrahwid“ juurest klambrid ära jätta ja enne sõna „paragrahwide“ — „wõi“ sisse wõtta. See on kokkukõlas kahe parandusega, mis Riigikogu poolt juba ses suhtes wastu on wõetud. Nüüd tuleks lugeda nii: Teisel ja kolmandal lugemisel hääletatakse seaduseelnõu üksikute osade wõi paragrahwide wiisi läbi.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 78 ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 79. Wälislepingute ratifitseerimisel ei hääletata lepingut üksikult osade wiisi, waid ainult seaduseelnõu lepingu kinnitamise kohta.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 79 ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 80. Otsused tehakse liht-häälteenamusega, wälja arwatud juhtumised, mis ette nähtud §§ 36, 71, 81 ja 113.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 80 ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 81. Hääletatakse lahtiselt ehk kinniselt. Hääletatakse kinniselt, kui seda vähemalt 10 liiget nõuab. Hääletamine wõib $\frac{1}{2}$ koosolijate liigete soowil olla ka nimeline.

Kinnise hääletamise nõudmisel on eesõigus nimelise hääletamise nõudmise ees.

Rkl. A. Palwadre (sd.): Riigikogu kodukorras hakatakse kinnist hääletamist liiga kultiveerima. Harilikult on parlamendi kodukordades need juhtumised kindlasti ette nähtud, mis kinnist hääletamist nõuawad. Harilikult on niisuguseks juhtumiseks juhatus walimine ja mõnes kohas ka komisjonide walimine, teistel juhtumistel aga kinnist hääletamist tarwitusele ei wõeta. Meil aga antakse kõigesuurem eesõigus kinnisele hääletamisele. 10 liiget wõiwad nõuda kinnist hääletamist. § 81-ses ei ole suuremat mõtet nimelise hääletamise nimetamisel, sest nimelist hääletamist wõib nõuda $\frac{1}{2}$ Riigikogu liikmetest, kuna 10 liiget wõiwad nõuda alati kinnist hääletamist ja sellega wõib iga kord nimeline hääletamine annulleeritud saada.

Selle redaktsiooni juures oleks täiesti ebakohane ja ebamäärane nimelisest hää-

letamisest üleüldse rääkida, sest seda wõib igakord vähem Riigikogu liikmete arv kõrwaldada. Mina leian, et meil kodukorras tuleks piirata kinnise hääletamise tarwitamine sel määral, nagu teistes parlamentides ja mingisugust eesõigust kinnisel hääletamisel teistes parlamentides olla ei wõi. Mina panen ette § 81 redigeerida järgmiselt:

„Hääletatakse lahtiselt, wälja arwatud juhtumised, mis ette nähtud § 2. Hääletamine on nimeline, kui seda nõuab $\frac{1}{2}$ koosolijatest liigetest.“

Rkl. Kurgema (kom.): Pannen ette § 81. wälja jätta sõna „ehk kinniselt“. Hääletatakse kinniselt, kui seda vähemalt 10 liiget nõuab. 2) Muuta lõige: „Kinnise hääletamise nõudmisel on eesõigus nimelise hääletamise nõudmise eel“ — asemele: „Nimelise hääletamise nõudmisel on eesõigus kinnise hääletamise nõudmise ees“. 3) Ettepanek $\frac{1}{2}$ asemel muuta „ $\frac{1}{3}$ “ koosolijatest liigetest.

Herrad Riigikogu liikmed! Kommunistline Töölisterühm teatab weel kord, et ta kinnise hääletamise wastu on. (Wahelhüüe paremalt poolt: Just nagu Bismark.) Olgu peale. (Wahelhüüe paremalt poolt: Tema ei teagi, kes Bismark oli.) Herrad Riigikogu liikmed! Seda tuleb nii mõista, et Kommunistline Töölisterühm tahab kõikidel hääletamistel lahtiselt hääletada. Kommunistline Töölisterühm ei taha kinniselt hääletada. Aga ometi on teil, herrad, teada, et kui jutt on kõrgemast ja tugewamast poolest, siis oleme meie praegu ikka weel nõrgema poole esitajad. Wõim on kodanluse käes. Kuid samal ajal tuleb awalikuks, et just tugewam pool kinnise hääletamise eest Riigikogus wõitleb. Kinnise hääletamise nõudmine kõikisugu demokraatlistel walimistel on wälja wõrsunud sellest, et proletaarlised kihid majanduslises kodanlusest ära ripuwad. Kuid — kuulge ja mõistke ometi, et meie — kommunistlised töölised — ütleme teile kui wõimukandjatele, et meie ei taha Riigikogus kinnise hääletamise nõudmise õigust mitte tarwitada. Ja meie paneme teile ette kinnist hääletamist kodukorrast hoopis wälja jätta. (Wahelhüüe paremalt poolt: Kas teie lugemise kursust toime weel ei ole pannud?)

Kui teie meie ettepaneku tagasi lükate, siis naelutate teie sellega oma arameelsuse jäädawalt kinni. Huwitaw on see, kuidas komisjoni enamus kinnise hääletamise kangelasi soomustanud on. Kinnise

hääletamise nõudmisele on antud eesõigus nimelise hääletamise nõudmise ees. See looks niisuguse seisukorra, et kui tehakse ettepanek nimelist hääletamist ette võtta, siis on 10 arawerelisest küllalt, et nimelise hääletamise käest pääseda. Kenasti kaawatsetud. Ja — wäga iseloomulik selle wahwa rahwaesituse kohta, kes ikka ja aina ainult rahwa tahtmist täidab. (Wahelhüüe paremalt poolt: Aga mitte Kingisseppa tahtmist. Naer.) Aga uue testamendi sõna ei unusta, et pahem käsi ärgu mitte teadku, mis parem käsi teeb. (Segased wahelhüüed ja naer.) Kui teie tagasi lükkate meie ettepaneku, et kinnine hääletamine hoopis ära jääks, siis teeme meie ettepaneku, et wastupidi — nimelise hääletamise nõudmisel oleks eesõigus kinnise hääletamise nõudmise ees. Olenemata sellest teeme meie weel ühe ettepaneku: Nimeline hääletamine tuleb ette võtta, kui seda nõuab $\frac{1}{3}$ koosolijatest liigetest. See oleks ka umbes 10—12, sest kwoorum on 51. Kui teie enamuse komisjonis arwanud on, et 10 küllalt on kinnist hääletamist nõudma, siis arwame meie, et samast 10 küllalt on ka nimelise hääletamise nõudmiseks. Wõi on teil ka ses suhtes kahe sugune mõõt? (Wahelhüüe paremalt poolt: Järgmine kord natukene paremini kirjutada.)

Rkl. A. Rei (sd.): Ma toetan üleüldiselt oma parteiseltsilise A. Palwadre ettepanekut, kuid juhtumisel, kui see ettepanek mitte wastuwõtmist ei leia, siis tuleks vähemalt käesolewas komisjoni ettepanekus wiimane lause selles mõttes muuta, et nimelise hääletamise nõudmisel on eesõigus kinnise hääletamise nõudmise ees. Motiivid selleks tõi juba rhs. A. Palwadre ette. Kui komisjoni ettepanek wastu wõetakse, siis on 10 Riigikogu liikmel alati wõimalus nimelist hääletamist wõimatuks teha. Kui küsimus nii tähtis on, et terwe kolmandik Riigikogu liigetest leiab tarwiliku olewat, et teada oleks maa ja rahwa ees, kuidas tema saadikud asja otsustawad, siis ei wõi mitte lubada, et 10 liiget, palju wäiksem arw, nimelist hääletamist wõimatuks teeks.

Siin nimetati, et kinnise hääletamise wastu olla olnud ka Bismark ja teised tagurused, kuid waja on meeles pidada missugustel motiividel ja missugusel olukorral nad kinnise hääletamise wastu olid. Bismark ja kõik tagurused nõuawad awalikku hääletamist rahwale, kelle liikmed mitte ühesugustes majanduslikkudes oludes ei seisa ja ühetugewad ei ole. Parlamendi liikmetel aga peab nii palju kodanlist jul-

gust olema, et tähtsa asja juures julgewad öelda, mis nad tahawad ja sellepärast loodan ma, et Riigikogu tingimata vähemalt selle paranduse wastu wõtab. (Wahelhüüe paremalt poolt: Miks teie juhatuse walimistel lahtist hääletamist ei nõudnud?)

Kom. aruandja J. Seljamaa: Komisjoni seisukohast wälja minnes ei saa ma mitte rhs. A. Palwadre, A. Rei ja J. Kurgema ettepanekute poolt olla. Küsimus on iseenesest põhimõtteline ja rhs. A. Rei ja A. Palwadre kinnist hääletamist lubades, lubawad seda ainult juhatuse liigete walimistel? Kui juba awalikult hääletada, siis hääletage juba alati awalikult, miks siis siin juures weel erandit teha. Mina juhin tähelpanu selle peale, et kaunis sagedasti erakonna distsipliin üksikute rahwasaadikute südametunnistuse wastu käib ja sunnib rahwasaadikuid erakonna raudse distsipliini alla painutama ja südametunnistuse wastu hääletama. Wõib olla ka üksikuid küsimusi, kus üksikud rahwasaadikud ennast mitte üksikute erakonna liigetena, kommunistidena, iseseiswatena jne. ei tunne, waid tahawad ennast tunda Riigikogu liigetena ja siin juures kinnisel hääletamisel südametunnistuse järele hääletada. Komisjoni enamuse seisukohast wälja minnes ei saa ma mitte ühegi parandusega ühineda ja palun neid eraldi hääletada.

Juhataja A. Kerem: Sõna on faktiliseks märkuseks rkl. A. Palwadre'l.

Rkl. A. Palwadre (sd.): Minule on etteheiteid tehtud, mispärast ma § 2 sisse tahan jätta. Ma ütlen, et see on juba kerra sisse jäänud II lugemisel...

Wõin weel tähendada, et harilikult parlamentides kinnist hääletamist niisugustel juhtumistel mitte ei tarwitata.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud järgmised parandusel. Kõige pealt rhs. A. Palwadre poolt: „Hääletatakse lahtiselt, wälja arwatud juhtumised, mis ette nähtud § 2. Hääletamine on nimeline, kui seda nõuab $\frac{1}{3}$ koosolijatest liigetest.“

Teine parandus on sisse tulnud rhs. Kurgema poolt: 1) wälja jätta sõnad „ehk kinniselt. Hääletatakse kinniselt, kui seda vähemalt 10 liiget nõuab“. 2) muuta lõige: „kinnise hääletamise nõudmisel on eesõigus nimelise hääletamise nõudmise eel“ — asemele: „nimelise hääletamise nõudmisel on eesõigus kinnise hääletamise nõudmise ees.“ 3) ettepanek: „ $\frac{1}{3}$ “ asemel muuta „ $\frac{1}{5}$ “ koosolijatest liigetest.“

Ma näen, et rhs. A. Rei ettepanek õieti on ette toodud ka rhs. Kurgema ettepanekus, nimelt teises punktis, mis nõuab eesõigust nimelisele hääletamisele kinnise hääletamise ees ja ei ole tarwidust hääletada. Ma paneks esimesena hääletamisele rhs. Kurgema ettepaneku.

Rkl. J. Piiskar (is.): Mina teen ettepaneku hääletada rhs. Kurgema ettepaneku osadena, nimelt kolmes osas.

Juhataja A. Kerem: Mina just kawatse sin seda ettepanekut kolmes osas hääletada ja kui need ettepanekud läbi ei läheks, siis rhs. A. Palwadre ettepanekut.

Rkl. K. Wirma (sd.): Ma arwan, et kui rhs. A. Palwadre ettepanek wastu wõetakse, siis kõik teised parandused iseneest ära langewad. Ja et see ettepanek kõigekaugemale ulatawam on, siis peaks seda esimesena hääletamisele panema.

Juhataja A. Kerem: Ettepanek on tehtud panna esimeseks hääletamisele rhs. A. Palwadre ettepanek, mis ka esimesena sisse on tulnud. Teisi ettepanekuid ei tehta, siis ma panen rahwasaadik A. Palwadre ettepaneku hääletamisele. (Rkl. J. Piiskar kohalt: Palume ette kanda.) Rhs. A. Palwadre ettepanek käib järgmiselt:

„Hääletatakse lahtiselt, wälja arwatud juhtumised, mis ette nähtud § 2. Hääletamine on nimeline, kui seda nõuab $\frac{1}{2}$ koosolijatest liigetest.“

Ma palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kes wastu? Ma pean konstateerima, et enamuse on selle ettepaneku wastu. (Hääled pahemalt poolt: Ära lugeda.) Panen siis uuesti hääletamisele. (Hääletatakse. Sekretäär loeb hääli.) Rhs. A. Palwadre ettepanek on 36 häälega 26 wastu tagasi lükatud.

Järgmine on herra Kurgema ettepanek. Panen ta punktide wiisi hääletamisele. Esimene on: wälja jätta sõnad „ehk kinniselt. Hääletatakse kinniselt, kui seda vähemalt 10 liiget nõuab.“ (Hääletatakse). Konstateerin, et suur enamuse on selle wastu. (Hääled pahemalt poolt: Ära lugeda!) Soowitakse häälte äralugemist. (Hääled paremalt poolt: Ei ole tarwis. Las' juhataja otsustab). Kas jäädakse oma soowi juure, et hääled ära lugeda? Kui ei jääda, siis ma konstateerin, et see ettepanek on häälteenamusega tagasi lükatud.

Siis tuleb hääletamisele rhs. Kurgema teine ettepanek: muuta lõige „kinnise hääletamise nõudmisel on eesõigus nimelise hääletamise nõudmise eel“ — asemele:

„nimelise hääletamise nõudmisel on eesõigus kinnise hääletamise nõudmise ees.“ (Hääletatakse). Ma pean konstateerima, et enamuse selle wastu on ja sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

Kolmas ettepanek: „Ühe kolmandiku“ asemel muuta „ühe wiindiku koosolijatest liigetest.“ (Hääletatakse.) Suur enamuse on selle ettepaneku wastu — sellega on ta tagasi lükatud.

Kuna rhs. A. Rei ettepanek punkt 2. hra Kurgema ettepanekus sisaldub, siis ei leia ma tarwilikuks seda eriti hääletamisele panna. Järjekult on tagasi lükatud kõik parandused ja ma panen selle paragr. komisjoni redaktsioonis hääletamisele. (Hääletatakse.) Igatahes vähemuse on wastu. (Rkl. J. Allikso kohalt: Palun hääled ära lugeda. Paremalt poolt hüüded: Ei ole tarwis). Kas jäädakse selle ettepaneku juure? (Rkl. J. Allikso kohalt: Jah, jään!) Ma palun siis uuesti neid, kes selle paragr. wastuwõtmise poolt on, käed üles tõsta. (Sekretäär loeb hääli.) Palun neid, kes selle ettepaneku wastu on, käed ülewal hoida. (Sekretäär loeb hääli.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt 37, wastu 24. Sellega on see paragr. komisjoni redaktsioonis wastu wõetud.

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 82. On hääletamisel üks ettepanek, siis loetakse hääled „poolt“ ja „wastu“ ja tunnistatakse ettepanek wastuwõetuks, kui ta sai hääli rohkem „poolt“ kui „wastu“ hoolimata erapooletuks jäänutest.

On hääletamisel mitu ettepanekut, siis hääletatakse kõik ettepanekud ainult „poolt“ ja tunnistatakse see ettepanek wastuwõetuks, mis sai kõigesuurema absoluutse enamuse. Ei saanud aga ükski ettepanek absoluutset enamust, siis hääletatakse kõik ettepanekud uuesti, kuid juba „poolt“ ja „wastu“ ses järjekorras, kui nad enamuse järele esimesel korral hääli said ja tunnistatakse wastuwõetuks see ettepanek, mille „poolt“ antud häälte arw, kui neist „wastu“ antud hääled maha arwatud, kõigesuurem on.

Kui seaduseelnõu teisel lugemisel teistkordne hääletamine tagajärjetaks jääb, siis wõetakse ette kolmaskordne hääletamine ainult „poolt“ olewate häälte äralugemise ja tunnistatakse wastuwõetuks see ettepanek, mis on saanud kõigerohkem hääli.

Kui seaduseelnõu kolmandal lugemisel teistkordne hääletamine tagajärjetaks jääb, siis wõetakse juhtumisel, kui ettepanekud

seaduseelnõu kohta olulise tähtsusega on, järgmisel koosolekul selle paragr. II-se lõike korras uus hääletamine ette, mis lõpulik on. Seaduseelnõu arutamine lükatakse sarnase hääletamise tagajärgede selgumiseni edasi.

Kahtluse juures lahtisel hääletamisel võib Riigikogu liige nõuda hääletamist sedelitega ainult sel korral, kui „poolt“ ja „wastu“ häälte wahe mitte suurem ei ole, kui wiis.

Rkl. K. Wirma (sd.): Selle paragr. teine lõige räägib absoluutsest häälteenamusest. Seda absoluutset häälteenamust saadi tänini kätte kwoorumraamatust nimede äralugemise läbi ja kui raamatus tähendatud häältearwust üks hääle üle poole oli, siis oli see absoluutne enamuse. Teine asi on selle asja juures tähele panna, et absoluutne häälteenamuse hääletamine tõi ette niisuguse korra, et hääletati ettepanekuid ainult „poolt“, — „wastu“ ei hääletatud ja kui siis absoluutne enamuse käes oli, siis oli see ettepanek wastu võetud. See kord pidi olema sellepärast praktiline, et tema hääletamist teatud wiisil lühendas ja tarwis ei olnud wastuhääli ära lugeda.

Kui meie aga vaatame, kuidas absoluutse enamuse kaudu hääletamist tegelikult lihtsustada, siis leiame, et see ainult hääletamist pikendas, sest hääletamist pidi toimetama kaks korda; esiteks waadatakse järele, kas saab ettepanek absoluutse enamuse; harilikult ei saada aga absoluutset enamust ja siis hakatakse seda hääletamise tööd otsast peale ja küsimust hääletatakse „poolt“ ja „wastu“. Niisugune kord on hääletamise pikendamine ja see ei ole igatahes mitte otstarbekohane ja selle hääletamise wiisiga ei saada midagi kätte. Teatud juhtumistel teeb tema isegi segadusi.

Asi on niisugune, et oldi sunnitud sellesama kodukorra kawas wastu võtma niisugust uut täiendust, mis võimaldab teisel lugemisel tingiwalt tunnistada ettepanekut wastuwõetuks, misjuures seda ettepanekut kolmandal lugemisel koguni iseäralises korras hääletatakse. See on just sellepärast tingitud, et on paralleel-ettepanekuid olemas ja terve asi on tarwis panna niisugusele pinnale, et lihtsam oleks just neid paralleel-ettepanekuid arwesse võtta. Absoluutse enamuse saamise seisukoht praktiliselt meil seda asja mitte ei lihtsusta, waid teeb keerulisemaks ja laseb hääletamist mitmekordselt sündida. Sellepärast teen mina ettepaneku seda osa koguni wälja jätta, kus ainult „poolt“ hääletamisest kõneldakse ja soowitan wastu võtta

niisugust korda, kus hakatakse kohe „poolt“ ja „wastu“ hääletama.

Kui nüüd see kord peaks wastu võetama, siis järjekult peab ka kolmas ja neljas lõige wastawalt muudetama. Selle järele jääks selle paragr. esimene lõige nii, kuidas ta on. Teine lõige oleks järgmine: „On hääletamisel mitu paralleel iseloomuga ettepanekut, siis hääletatakse nad kõik „poolt“ ja „wastu“ § 77 järjekorras ja tunnistatakse wastuwõetuks see ettepanek, mille „poolt“ antute häälte arw, kui neist „wastu“ antud häälde maha arwatud, kõige suurem on.“ Just seesama kord, mis siis oleks, kui absoluutset häälteenamust ei ole tarwis nõutada. Siis kui seaduseelnõu teisel lugemisel hääletamine tagajärjetaks jääb, siis võetakse teist korda hääletamine ette, ainult pooltolewate häälte äralugemise ja tunnistatakse wastuwõetuks see ettepanek, mis on saanud kõigerohkem hääli. Selle teise lõike parandusega tuleks ka 3 lõige wastawalt parandada. Nimelt on selle paragr. III-das lõikes öeldud, et kui seaduseelnõu II lugemisel teistkordne hääletamine tagajärjetaks jääb, siis võetakse ette kolmaskordne hääletamine. Siin tuleb siis juhtnööriks võtta, et siis võetakse ette teistkordne hääletamine. 4 lõikes on öeldud, et kui seaduseelnõu III lugemisel teistkordne hääletamine tagajärjetaks jääb, siis võetakse juhtumisel, kui ettepanekud seaduseelnõu kohta „olulise tähtsusega on“, järgmisel koosolekul selle paragr. II-se lõike korras uus hääletamine ette, mis lõpulik on ja et seaduseelnõu arutamine lükatakse sarnase hääletamise tagajärgede selgumisel edasi. 3 ja 4 lõike parandused on redaktsioonilised ja ripuwad II lõike parandusest ära, kus wälja jääb selle absoluutse häälteenamuse lugemise kord, nagu meil praegu tarwitusel on, ja minnakse kohe selle järgmise astme juure, kus lihtsalt häälteenamuse järele otsustatakse.

Rkl. J. Piiskar (is.): Võib olla, et kodukorra komisjoni liigetel ehk on selge, mis nad selle paragr. öelda on tahtnud, kuid minul ja igal teisel, kes mitte kodukorra komisjoni liige ei ole, tekib seda paragr. lugedes terve rida küsimusi, millest kuidagi muidu jagu ei saa, kui aruandja wast pikemalt nende juures ei peata.

Seal on öeldud, et ettepanek tunnistatakse wastuwõetuks, mis on saanud kõige suurema absoluutse enamuse. Tähendab, et ettepanekud võiwad saada kõik absoluutse enamuse; ühel kõigesuurem, teisel

natukene väiksem, kolmandal täiesti väikene, aga ikkagi absoluutne, — just kui Tiibuse Jaagu parlamendis, kus Waglarauad hääletawad, kus isik igakord käe üles tõstab, kas wõi kümne ettepaneku poolt: Öeldagu, kuidas tuleb mõista, seda kõige suuremat absoluutset enamust ja siis neid kahte väiksemat absoluutset enamust.

Siis edasi, 3 lõikes on öeldud, kui eel-nõu teisel lugemisel teistkordne hääletamine tagajärjetuks jääb, siis wõetakse ette kolmaskordne hääletamine. Ei kujuta ette, millal hääletamine tagajärjetuks wõib jääda. Wast ainult siis, kui juhataja hääletamisel segi on läinud. Siis hakaku ta uuesti otsast peale. Muidu on hääletamisel kaks wõimalust: kas on ettepanek vastu wõetud wõi on tema tagasi lükatud. Kuidas wõib hääletamine tagajärjetuks jääda, ei saa ma enesele kuidagi ette kujutada.

Ehk wõib seda hääletamist nii mõista, et kui juhataja ei taha erapooletu olla ja temal on tarwis maksu mis maksab oma arwamist läbi wiia, siis sel juhtumisel, kui enamus tuli teistsugusele otsusele, ta neid tagajärgi muidugi kätte ei saanud. Edasi, kui ette wõetakse kolmaskordne hääletamine, siis see ettepanek tunnistatakse wastuwõetuks, mis on saanud kõigerohkem hääli. Mis wahe on siis nüüd lõpude lõpuks I ja III hääletamise wahel. I korral nõutakse absoluutset enamust, III korral loetakse ettepanek wastuwõetuks, kui ta kõigerohkem hääli on saanud. Ütleme, on hääletamisel olnud kolm paralleel-ettepanekut. Üks on saanud 10, teine 15 ja kolmas 18 häält, ehk wõib olla weel vähem: 5, 8 ja 10 häält, siis loetakse ikkagi see ettepanek wastuwõetuks, mis 10 häält on saanud, selle peale waatamata, et wõib olla 70 oleks ta vastu hääletanud, ehk wõib olla eelmistel kordadel ei hääletatagi vastu.

Kui eelmistel kordadel hääletamisel sai üks ettepanek kaks, teine — 3 häält, siis loetakse paralleel-ettepanekutest see wastuwõetuks, mis sai kõigerohkem hääli, s. o. 3 häält. Edasi, 4 lõikes on öeldud, kui seaduseelnõu 3 lugemisel 2-kordne hääletamine tagajärjetaks jääb, siis wõetakse juhtumisel, kui ettepanekud seaduseelnõu kohta „olulise tähtsusega on“ jae., uus hääletamine ette. Kes ütleb, missugune ettepanek on „olulise tähtsusega“. Mina arwan, et ettepaneku tegija teeb ainult niisuguse ettepaneku, mis tema arwates olulise tähtsusega on ja kes otsustab selle ära, kas antakse see koosoleku juhataja

kätte, et otsustada, missugune ettepanek on olulise tähtsusega wõi mitte.

Juhataja kätte seda anda ei saa ja juhataja ei wõigi, ei saagi ja ei tahagi seda enese kätte wõtta, sest et tema loomulikult sellega hakkama ei saa; mis täheñdab siis see fraas „kui ettepanek olulise tähtsusega on“? Kõiki neid asjaolusid arwesse wõttes, leiame, et see paragr. tuleks, kas komisjoni tagasi anda, et talle selgem kuju antaks, ehk kui seda ei taheta teha, siis on igatahes praeguses kodukorras § 58, mis sama asja käsitab märksa selgemalt. Teen ettepaneku, et seda paragr. niisugusel kujul vastu wõetaks, nagu tema on endises kodukorras, nimelt § 58.

Kom. aruandja J. Seljamaa: Rhs. J. Piiskar'i seletusi selle paragr. üksikute lõigete kohta ära kuulates tahan ma järjekorras nende üksikute küsimuste juures peatada. Herra J. Piiskar ei saa aru, selle paragr. 2 lõikest, kuidas wõib siin kõnelda kõigesuuremast absoluutsest enamusest. Rhs. J. Piiskar asugu niisugusele seisukohale: kui on üks ettepanek kellegi rahwasaadiku ehk rühma poolt tehtud ja kui seesama ettepanek ka teiste rahwasaadikute poolt paralleelselt on tehtud, siis loomulikult igauks jonnakalt hääletab oma ettepaneku poolt ja mitte teiste ettepanekute poolt. Kui ainult loetakse hääled poolt ära, siis ma pean selle peale tähelepanu juhtima, et sagedasti on nii hääletatud, no ma toon näituse: Kommunistlise rühma poolt on mingisugune ettepanek tehtud, teine ettepanek on iseseiswate sotsialistide pooff ja wõib olla, et need ettepanekud üksteisest sisuliselt palju lahku ei lähe, ja wõib olla, mõni ettepanek on tulnud weel Sots.-dem., Tööerakonna ehk mõne teise erakonna poolt. Ja siis on loomulik, kui üks ettepanek läbi ei lähe, wõib teine läbi minna, mis enamwähem hääletajat rahuldab. Sellest seisukohast wälja minnes ei wõi selle paragr. II lõikesse sissewõetud mõistet „kõigesuurema absoluutse enamusega“ mitte wälja jätta. See juhtumine wõib ette tulla ja on tulnud, et üksikud rahwasaadikud mitme ettepaneku poolt hääletawad. (Rkl. J. Piiskar kohalt: Tagajärgi pole ilmaski kätte saadud). Ja kui tagajärgi pole kätte saadud, siis ei eelda see mitte, et tulewikus tagajärgi ei ole. Kui nüüd rhs. J. Piiskar'i seisukohast tagajärgi ei ole olnud, siis ei saa otsustada, et kunagi neid olema ei saa.

Mis puutub järgmisesse lõikesse, et ükski ettepanek pole teistkordsel hääleta-

misel II lugemisel tarwilist hääleteenamust saanud ja tagajärjetaks jääb, siis leian ma, ja leidis ka kodukorra komisjon, et kui ükski ettepanek ei ole wastu wõetud, siis tähendab see, et hääletamine on tagajärjetaks jäänud. Juhin tähelepanu selle peale, et siin kõneldakse II lugemisest, kus nõnda tuleb talitada. III lugemise jaoks on juhtumised ette nähtud ja on hääletamine hoopis teistsugune, kui II lugemisel. Kui ükski ettepanek wastu ei wõeta, siis ei hääletata mitte nõnda kui II lugemisel, waid wõetakse wastu ettepanek, mis on saanud kõigerohkem hääli. Siis on ette nähtud ka see kord, mis selle seaduseelnõuga teha, kui hääletamine tagajärjetaks peaks jääma.

Herra J. Piiskar tõstab küsimuse — kes on see otsustaja, kui seaduseelnõu, mis olulise tähtsusega, wälja langeb. Juhatajal ei ole loomulikult mitte õigust seda „olulist tähtsust“ otsustada. See õigus on igal Riigikogu liikmel, kuid otsekoheks kohuseks — komisjoni aruandjal, ja tema peab selle peale tähelepanu juhtima ja Riigikogu otsustab siis ise ära niisuguse seaduseelnõu wõi paragrahwi edaspidise saatuse: kas ta nimelt on „olulise tähtsusega“ wõi mitte. Järjekult siin sarnast kahtlust tekkida ei wõi, mida herra J. Piiskar ette kandis.

Rkl. A. Rei (sd.): Tahtsin wäikse faktilise tähenduse teha rhs. J. Piiskar'i poolt ettetoodud wäite kohta, nagu oleks ainult Tiibuse Jaakude parlamendis võimalik, et mitu wõistlewat ettepanekut wõiksid absoluutse enamuse saada. Juhtumise kombel lugesin ma neil päewil ühte Wene ajutise walitsuse seadust ülikooli professorite walimise kohta, kus oli ette nähtud, et walituks tunnistatakse see, kes on saanud professorite nõukogus kõigesuurema absoluutse enamuse. See seadus oli alla kirjutatud Wene ajutise walitsuse haridusministri, professor Manuilow'i poolt, kes wist ise Tiibuse Jaak ei ole ja ka ülikooli professorid wist Tiibuse Jaakudeks ei pidanud.

Kom. aruandja J. Seljamaa: Rhs. J. Piiskar'i ettepanekuga ei saa ma mitte ühineda. Rhs. K. Wirma ettepaneku kohta pean tähendama, et see näeb ära, et ei ole tarwis siis, kui 2,3 ehk rohkem paralleel-ettepanekuid hääletatakse, neid üksikult hääletada poolt ja selle järele poolt ja wastu. Herra K. Wirma arwab, et see lühendab wast kolmekordset hääletamist kahekordseks. Kuid selle küsimuse kohta wõib waielda. See ei ole komisjonis aru-

tamisel olnud ja ma ei saa ettepanekuga ühineda. Sellepärast palun kõiki eriti hääletamisele panna. Kui rhs. K. Wirma ettepaneku II lõige wastu wõetakse, siis tulewad sellest tagajärjed arwesse wõtta ja wastawad parandused III-dasse ja IV-dasse lõikesse teha.

Juhataja A. Kerem: Kuna komisjoni aruandja ühegi parandusega pole ühinenud, hääletan need üksikult. Herra K. Wirma ettepanek on parandus komisjoni ettepanekule ja tuleb esimesena hääletamisele. Peale selle, kui see on wastu wõetud ehk tagasi lükatud, tuleb rhs. J. Piiskar'i ettepanek hääletamisele paralleelselt komisjoni ettepanekule. Kui teisi ettepanekuid hääletamise korra kohta ei tehta, siis asun hääletamisele. Rhs. K. Wirma ettepanek on järgmine: „§ 82. On hääletamisel üks ettepanek, siis loetakse hääled „poolt“ ja „wastu“ ja tunnistatakse ettepanek wastuwõetuks, kui ta sai hääli rohkem „poolt“ kui „wastu“, hoolimata erapooletuks jäänutest.

On hääletamisel mitu paralleel iseloomuga ettepanekut, siis hääletatakse nad kõik „poolt“ ja „wastu“ § 77-da järjekorras ja tunnistatakse wastuwõetuks see ettepanek, mille „poolt“ antute häälte arw, kui neist „wastu“ antud hääled maha arwatud, kõigesuurem on.

Kui seaduseelnõu teisel lugemisel eelmises lõikes tähendatud hääletamine tagajärjetaks jääb, siis wõetakse ette teistkordne hääletamine ainult „poolt“ olewate häälte äralugemisega ja tunnistatakse wastuwõetuks see ettepanek, mis on saanud kõigerohkem hääli.

Kui seaduseelnõu kolmandal lugemisel käesolewa paragrahwi teises lõikes tähendatud hääletamine tagajärjetuks jääb, siis wõetakse juhtumisel, kui selle hääletamise läbi wäljajäänud ettepanek seaduseelnõu kohta olulise tähtsusega on, järgmisel koosolekul nende ettepanekute uus hääletamine ette, mis lõplik on. Seaduseelnõu arutamine lükatakse sarnase hääletamise tagajärgede selgumiseni edasi.

Kahtluse juures lahtisel hääletamisel wõib Riigikogu liige nõuda hääletamist sedelitega ainult sel korral, kui „poolt“ ja „wastu“ häälte wahe mitte suurem ei ole kui wiis.“

Rhs. J. Piiskar'i ettepanek on Asutawa Kogu kodukorras juba ette nähtud, ta on järgmine: „On hääletamisel üks ettepanek, siis loetakse hääled „poolt“ ja „wastu“ ja tunnistatakse ettepanek wastuwõetuks, kui

ta sai hääli rohkem „poolt“ kui „wastu“, hoolimata erapooletuks jäänutest.

On hääletamisel mitu ettepanekut, siis hääletatakse kõik ettepanekud ainult „poolt“ ja tunnistatakse see ettepanek wastuwõetuks, mis sai absoluutse enamuse. Ei saanud aga ükski ettepanek absoluutset enamust, siis hääletatakse kõik ettepanekud uuesti, kuid juba „poolt“ ja „wastu“ ses järjekorras, kui nad enamuse järele esimesel korral hääli said ja tunnistatakse wastuwõetuks see ettepanek, mille „poolt“ antud hääle arv, kui neist „wastu“ antud hääled maha arvatud, kõigesuurem on.

Kui $\frac{1}{3}$ koosolijatest liigetest nõuab, ettepaneku wastuwõtmist absoluutse hääleteenamusega, siis võetakse uus hääletamine ette. Kui uus hääletamine absoluutset enamust ei anna, siis pannakse ettepanek järgmisel koosolekul uuesti hääletamisele. Kui tema ka seal absoluutset hääleteenamust ei saa, siis loetakse ta teistkordse hääletamise järele wastuwõetuks ka relatiivse koosolijate hääleteenamusega“.

Ma panen rahwasaadik herra K. Wirma paranduse esimesena hääletamisele ja palun neid, kes selle paranduse poolt on, käed üles tõsta. — Kes selle vastu? — Kuna herra K. Wirma ettepaneku vastu rohkem hääli on, kui poolt, siis on tema ettepanek tagasi lükatud.

Järgmisena panen ma herra J. Piiskari ettepaneku hääletamisele ja palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. (Loetakse hääli). Palun neid, kes on komisjoni ettepaneku poolt, käed üles tõsta. (Loetakse hääli). Ükski ettepanek ei ole saanud absoluutset enamust, sellepärast tulewad nad uuesti hääletamisele. Herra J. Piiskari ettepanek on saanud poolt 11 ja komisjoni ettepanek poolt 37 häält; sellepärast tuleb komisjoni ettepanek esimesena hääletamisele. (Hääletatakse mõlemad ettepanekud poolt ja vastu. Sekretäär loeb hääli). Hääletamise tagajärjed on järgmised: Komisjoni ettepanek on saanud poolt 37 ja vastu 10 häält. Herra J. Piiskari ettepanek poolt 11 ja vastu 33 häält. Sellega on hra Piiskari ettepanek tagasi lükatud ja komisjoni ettepanek vastu võetud.

Kom. aruandja J. Seljamaa: § 83. Liht ülemineku-wormelid hääletatakse enne motiweerituid.

Rkl. P. Abramson (is.): § 83 kõneleb sellest, et liht ülemineku-wormelid hääletatakse enne motiweerituid,

kuna aga meie praegune ajutine Asutawa Kogu kodukord hoopis teist kõneleb, nimelt seda, et motiweeritud ülemineku-wormelid enne liht wormelid hääletamisele võetakse; kahtlemata oli see õigem, sest motiweeritud ülemineku-wormelid on kaugemaleulatawama tähendusega, neid tuleb alati enne hääletamisele panna, sest need ulatawad kaugemale, ning ma võin seda otsekohe seletada, mispärast see nii on: kellegile ei ole saladus, et meie faktiline parempool Riigikogus, nimelt tööerakond ja põllumehed, ka keskerakond hulka arvatud, nimelt rahwaerakond ja kristlikud, oma käterohkusega alalõpmata võivad seda läbi wiia, mis neile meeldib. Kui nüüd tuleb mõni asi Riigikogus arutusele, siisugused küsimused, nagu siin juba ees on olnud, kas näituseks mõnda Riigikogu liiget peksetakse või mõne peale katusel jahti peetakse, siis soovitatakse kannatajatele tihti rahukohtunikkude poole pöörata ja tulewikus võib ette tulla, et ka surutele soovitakse kohtu poole pöörata. Siis pannakse ette liht ülemineku-wormel „ärakuulates neid ja neid asjaolusid lähed Riigikogu päewakorras edasi“, kuna motiweeritud wormel kõneleb sellest, kas sellega nõus ollakse, või mitte ja ühes sellega põhjendab seisukohta, miks sellega nõus ei olda jne. Ei või mingisugust kahtlust olla, et motiweeritud wormel kaugemaleulataw on, sellepärast tuleks teda ennem hääletada. Asutaw Kogu, kodukorda kokku seades, sai sellest tõelust aru, nii et ka praegune Riigikogu peaks sellest aru saama ja vastu võtma. Teen ettepaneku § 83 redigeerida: „Liht ülemineku-wormelid hääletatakse pärast motiweerituid“.

Kom. aruandja J. Seljamaa: Rhs. P. Abramson'i ettepanekuga ei saa mitte ühineda; teine asi oleks olnud, kui oleks rohkem kaaluwaid põhjusi ette toodud, miks seda nii soovitakse. Ainukene kõigekaaluwam põhjus võiks wast see olla, et Asutawa Kogu kodukorras oli see paragr. wastawalt sees, et liht ülemineku-wormelid hääletatakse pärast motiweerituid, kuid ma pean rahwasaadikute tähelepanu selle peale juhtima, et Riigikogu kodukorra komisjoni liikmed, kes Asutawa Kogu kodukorra kokkuseadmisest ka osa võtsid, selle peale tähelepanu juhtisid, et ka seal sai wastuwõetud paragr. sel kujul, et liht ülemineku-wormelid hääletatakse enne motiweerituid, eksikombel oli see aga „Riigi Teatajas“ teisiti trükitud. (Rkl. A. Rei kohalt: Juhulise hääletami-

sega sündis see.) Mis nendesse põhjendustesse puutub, et motiweeritud üleminekuwormel olewat kaugemaleulatawam, kui liht ülemineku-wormel, siis sellest ei saa mina aru, millest tema kaugemaleulataw on. (Rkl. J. Piiskar kohalt: Walitsuse kriisi wõib tuua.) Kui meie parandustest kõneleme, mis üksikute seaduseelnõude paragrahwide juures ette kantakse, siis saan ma aru, et niisugune on kaugemaleulataw, ja niisugune mitte, siin on aga ainult põhimõttelise küsimusega tegemist. (Kära pahemal pool.) Rhs. J. Piiskar'i seisukohast wälja minnes, et ei peaks Riigikogus olema Waglaraudu ega Tiibuse Jaake, peaks igal ühel juba enesel selge olema, kui ette kantakse põhimõtteline seisukoht, kas ta liht ülemineku-wõi motiweeritud wormeli poolt hääletab. (Pahemalt poolt: Motiweeritud ei tulegi ju siis enam hääletamisele.) On liht ülemineku-wormel wastu wõetud, siis on see teatawa enamuse soow ja tahtmine ja siis weel teatud ülemineku-wormelid hääletada, oleks lihtsalt kometi mängimine. (Kära pahemal pool.) Sellest seisukohast wälja minnes ei saa ma rhs. P. Abramson'i parandusega mitte ühineda.

(Rkl. P. Abramson kohalt: Palun sõna!)

Juhataja A. Kerem: Kõnelejate nimekiri on lõppenud, ma ei saa teile enam sõna anda. (P. Abramson kohalt: Faktiliseks märkuseks.) Sõna on rhs. P. Abramson'il faktiliselt märkuseks. (P. Abramson kohalt: Ei soowi!) Ma asun hääletamisele. Panen rhs. P. Abramson'i poolt tehtud paranduse § 83 juure sõna „enne“ asemel wõtta „päras“ hääletamisele. (Hääletatakse.) Minu äranägemise järele on suur hääleteenamus selle paranduse wastu. (Pahemalt poolt: Ära lugeda!) Kas nõutakse äralugemist? (Pahemalt poolt: Jah, palume.) Ma palun siis weel kord hääletada. (Hääletatakse.) See ettepanek on saanud 23 häält poolt ja 30 wastu, — sellega on ta tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 83 komisjoni redaktsioonis. (Hääletatakse.) Wähemuse wastu-seisemisel on see paragrahw wastu wõetud. (Hüüded kohtadelt: Waheaeg määrata.) Kuulen hüüdeid, et waheaeg määrata. Kuulutan waheaja.

(Waheaeg algab kell 8 õht.)

Koosolek algab uuesti kell 8,25 min. õht.

Juhatab Riigikogu abiesimees A. Kerem.

Sekretääri kohal abisekretäär V. Pezold.

Juhataja A. Kerem: Riigikogu läheb päewakorras edasi.

Kodukorra kom. aruandja K. Wirma: Peatükk IX. Wabariigi Walitsuselt arupärimise kord.

§ 84. Arupärimise ettepanek antakse kirjalikult Riigikogu Juhatusese hiljemalt päewal enne koosolekut, millal teda päewakorras näha tahetakse, vähemalt kolme Riigikogu liikme allkirjaga.

Arupärimine loetakse wastuwõetuks, kui teda Riigikogu koosolekul on toetanud vähemalt 25 Riigikogu liiget, ehk kui arupärimine on sisse antud 25 Riigikogu liikme allkirjaga (põhisead. § 56.)

Rkl. A. Tupits (põl.k.): Teen ettepaneku § 84 asemele wõtta järgmist paragrahwi:

„Arupärimine antakse kirjalikult Riigikogu Juhatusese hiljemalt päewal enne koosolekut, millal teda päewakorras näha tahetakse, 25 Riigikogu liikme allkirjaga (põhisead. § 56.)“

Rkl. J. Soaõns (kom.): Igal puhul, kui on waja töörahwa wastu surwet tarwitada, põhjendab Riigikogu enamus seda erakorraliste oludega. Erakorraliste olude ettekäändel lükkas Riigikogu tagasi ettepaneku sõjaseadust lõpetada. Samade erakorraliste olude ettekäändel lükkas Riigikogu tagasi üleüldise poliitilise amnestia ettepaneku.

Olgu siis seesama Riigikogu enamus järjekindel ka siis, kui jutt on arupärimiste korrast. Arupärimine on nimelt erakorraline asi juba kõige oma olu poolest. Arupärimised ei ole tingitud mitte ainult erakorralistest oludest üleüldse, waid asja arupärimiseks annawad walitsuse erakorralised teod.

Sellepärast on Kommunistline Tööliste-rühm selle poolt, et maksma jääks see kord ja see praktika, mis Asutawas Kogus walitsesid. Wastolu walitsuse ja rahwa wahel on weel terawamaks läinud, kui see Asutawa Kogu ajal oli. Komisjoni ettepanekud tahawad seda walitsust soomustada. See wõib walitsusele mõnesugustel oludel isegi päästerõngaks olla, kui arupärimistele see tähtaeg määratakse, mis komisjon ette pannud.

Arupärimine peab wõima otsekohe walitsuse selle teo kannul käia, mis arupärimise aineks on. Asutawa Kogu kodukord lubas arupärimisi, mis puudutawad arutu-

sel olewat küsimust ja mis koosoleku ajal ette pandud.

Sellepärast teen järgmise ettepaneku: „Hiljemalt päewal enne koosolekut, millal teda päewakorras näha tahetakse...“

Komisjoni aruandja K. Wirma: Mina ei saa ühineda komisjoni nimel ei ühe ega teise parandusega. Eriti tahtsin tähendada just rhs. A. Tupits'i ettepaneku peale, et selle kohta juba siin seisukohta wõetud ja sellepärast tema juures pikemalt peatada üleearne oleks. Kui meie rhs. A. Tupits'i ettepaneku wastu wõtaksime, looks see meie kodukorra kawas teise korra ja peatükk IX tuleks siis terwena teisiti chitada. Komisjonis oli ka selle üle waidlusi ja lõpuks lepitati ikkagi niisuguse kawaga kokku, nagu komisjon siin ette pannud.

Juhataja A. Kerem: Asun hääletamisele. On kolm ettepanekut: komisjoni ettepanek, rhs. J. Soans'i ettepanek ja rhs. A. Tupits'i ettepanek. Rhs. J. Soans'i ettepanek on parandus § 84 juure, kuna rhs. A. Tupits'i ettepanek moodustab paralleel-ettepaneku § 84, s. o. komisjoni ettepanekule. Panen esimesena hääletamisele rhs. J. Soans'i paranduse. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rhs. J. Soans'i parandus tagasi lükatud.

Panen hääletamisele rhs. A. Tupits'i ettepaneku. Kes on selle ettepaneku poolt, palun käed üles tõsta. (Loetakse häält.) Panen hääletamisele komisjoni ettepaneku. Kes on komisjoni ettepaneku poolt, palun käed üles tõsta. (Loetakse häält.) — Rhs. A. Tupits'i ettepanek on saanud poolt 20 häält, komisjoni ettepanek on saanud 29 häält. Sellega ei saanud kumbki ettepanek absoluutset enamust. Sellepärast tulewad nad mõlemad hääletamisele „poolt“ ja „wastu“ selles järjekorras, kuidas nad häält saanud. Ma panen hääletamisele komisjoni ettepaneku. (Hääletatakse.) Nüüd panen hääletamisele rhs. A. Tupits'i ettepaneku. (Hääletatakse.) Komisjoni ettepanek on saanud 35 häält poolt ja 15 wastu. Sellega on komisjoni ettepanek wastu wõetud. Herra A. Tupits'i ettepanek on saanud 18 poolt ja 36 häält wastu. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

Kom. aruandja K. Wirma: § 85. Sisseantud arupärimistest ja arupärimiste ettepanekutest teatamine, arupärimiste peale wastamine ja wastuste puhul peata-

wad läbirääkimised sünniwad ühel Riigikogu koosolekul nädalas, kui Riigikogu teist aega ei ole määranud.

Arupärimise ettepaneku põhjenduseks antakse sõna ühele ettepaneku allakirjutajatest. Selle järele tehakse hääletamise teel kindlaks, kas ettepanekut toetab tarwiline arw Riigikogu liikmeid.

Rkl. A. Palwadre (sd.) § 85. kitsendab ülearu arupärimiste korda. Ka teistes parlamentides on ju asjaajamise kiirustamise küsimus päewakorral, kuid ei ole veel kusagil mindud nii kaugele, et ainult üks koosolek nädalas määratakse arupärimiste jaoks. Ja tõepoolest, kui meie selle paragr. nii wastu wõtame, siis ei saa meie mitte rutulisi arupärimisi tarwilise kiirusega arutusele wõtta. On küll öeldud, et üks päew nädalas on arwatud sellel juhtumisel, kui Riigikogu teist aega ei ole määranud. Meil arutakse juba arupärimisi üks kord nädalas, ainult neljapäewal. Kui see paragrahw wastu wõetakse, siis on kindel, et sellega luuakse kindel parlamentiline praksis, et kõik arupärimised wõetakse päewakorda ainult üks kord nädalas, kuid arupärimised ise, nende mõte on täiesti selle wastu, et keelata ja kitsendada nende arutamist, selle aega edasi lükates. Neil põhjustel panen mina ette § 85-dast I lõiget wälja jätta. Kui arupärimine tuleb päewakorda ja tuleb otsustusele, wõib Riigikogu seda otsekohe arutama hakata.

Rkl. J. Allikso (kom.) Eelmise paragr. algusel lükati tagasi parandus, et arupärimise ettepanekut igal ajal teha wõib, kuid meie tahame sedasama ettepanekut korrata, ja seks on mõjuwad põhjused. Komisjoni poolt ette pandud § 85 I lõige on meil hoopis wastuwõtmata. Siin tarwitseb Riigikogu liigetel otsustada, et arupärimiste päew on neljapäew, ja siis tuleb tegelikult see, et kui meie reedese Riigikogu koosoleku eel arupärimise ettepaneku teeme, sest et neljapäew wõi kolmapäew seda fakti weel ei olnud, mispärast meie aru pärimise, — siis teatab juhatus § 85 põhjal alles järgmisel neljapäewal, et on tulnud ettepanek walitsuselt aru pärida. Sellega oleks õieti ka § 84 naeruks tehtud, mis ütleb, et „päewal enne koosolekut“ peab arupärimise ettepanek tehtama. Ei ole mõeldaw, et walitsusrühmad walitsust kunagi jultunumate abinõudega oleks soomustada katsunud. See on de facto arupärimise õigus annulleerimisele juba õige lähedal. Meie ettepaneku wastuwõtmine seaks jalule selle korra, mis oli Asutawas

Kogus, kus enamusrühmad ei olnud nii täis ebausku kui nüüd, et nad jäädawalt walitsusrühmad on. Walitsuse soomustamises on mindud nii kaugemale, et tahetakse sõnaõigus anda ainult ühele allakirjutajale arupärimise ettepaneku põhjendamiseks. Ka ses asjas oleme meie Asutawa Kogu praktika poolt ja paneme ette, et sõna antaks kahele. Piirata seda ainult ühega on mõtteta, kuna sõnawõtja kõneae kodukorra järele piiramata on. Nii ei tähenda see aja kokkuhoidmist mitte, kui sõna ainult ühele antakse. Mina pannen ette § 85 I lõiget wormuleerida järgmiselt:

„Koosoleku juhataja on kohustatud teatama igast arupärimise ettepanekust järgmise Riigikogu koosoleku awamisel. Tehakse arupärimise ettepanek koosoleku ajal, siis teatab sellest juhataja käesolewa päewakorra-punkti lõpul, aga kui arupärimine arutusel olewat küsimust puudutab, siis esimesel kõnewaheajal.“

Teine ettepanek on: „antakse sõna ühele“... asemele wõtta „antakse sõna kahele.“

Rkl. A. Birk (rhw.): Meil on uus arupärimiste kord juba proowi peal olnud ja Riigikogu on mitu korda seda tarwitanud, ja meie näeme, missugused head ja wead sellel on. Wähemalt isiklikult minule näib see nii olewat, et midagi puudu on ja mitte sellepärast, et meie oleme arwanud Asutawas Kogus juba, et iga arupärimise puhul sõna wõetakse mitmete kõnelejate poolt, et arupärimist selgitada, waid oluliselt näib siin mingisugune tühi koht tekiwat. Siin on mitu arupärimist juba ette kantud ja meie näeme, et peale arupärimise ettekandmist need üksikud kõnelejad, kes seda põhjendawad, mitmesuguseid asju ette toowad, ja mitmesuguseid seisukohti awaldawad, mis õiguse pärast ägedaid wastuwaidlusi wälja kutsuwad. Kuid kodukord ei anna selleks mitte luba, et luua wastuwaidlusi ja mitmesugused jooned ja wõtted saawad selgitatud alles siis, kui walitsus arupärimise peale wastab. Praeguse korra juures wõib arupärimine ja tema toetaja weel õige hulk, wõib olla häid, aga waidlawaid asju kuuldawale lasta, ja need jääwad õhku rippuma, kunni arupärimiste peale wastatakse. Kuna oleks, wõib olla, igal rühmal, igal Riigikogu liikmel midagi öelda arupärimise ettepaneku kohta, kuid ei saa seda teha, sest et arupärimise kord ei luba. Ei saa sel korral arutada, kuidas ja kui palju arupärimine põhjendatud, hästi wõi kurjasti senni kui Wabariigi Walitsus tema peale ei wasta.

Selle puuduse kõrwaldamiseks, minul näib see puudus olewat, teen ettepaneku teise lõike teises lauses sõnade järele „selle järele...“ panna „antakse sõna rühmade esitajatele igast rühmast, ühele, mille järele...“ Sõna tuleks anda rühmade esitajatele ja see ettepanek on kodukorraga kokkukõlas selle poolest, et meil juba ette on nähtud, et kui kõnelejate hulka piiratud Riigikogu otsuse põhjal, siis weel rühmade esitajad sõna saawad.

Rkl. A. Anderkopp (töer.): Mina ei saa nõus olla rkl. A. Birk'i ettepanekuga. Asi seisab nimelt selles, et kui wõimalus antakse arupärimise põhjenduse juures iga rühma esitajale sõna wõtta, siis ei ole see enam arupärimine, waid meil on otsekohe läbirääkimised käimas arupärimise kohta sisuliselt. Need läbirääkimised saawad tingimata kaugema ulatusega olema kui siis, kui walitsus juba oma wastuse annud. Loomulik on, et walitsuse poolt ettetoodawad faktid üksikutele rühmadele teada ei wõi olla ja et rühmade esitajad sõnawõtmisel kaugelt laialdasemalt küsimust walgustawad. Herra A. Birk kardab, et asju wõib ette tulla, mis wäga halvasti wõiwad mõjuda. Minu arwates aga on see kartus just kõigesuurem, kui rhs. A. Birk'i ettepanek wastu wõetakse. Siis kiputakse walitsusele ägedalt kallale, ilma et tõeasjad küllalt selgitatud oleks. Iga rühm saadab siis oma kõneleja wälja, kes uulitsal rääkima peab ja pikas kõnes üleüldiselt kõiki riiklisi küsimusi puudutada wõib, sest arupärimise sisseandmisel wõib kõnedes wäga laiailulatawaid küsimusi puudutada, palju laiailulatuslisemaid fakte ette tuua, kui peale wastusesaamist walitsuse poolt. Sellepärast palun mina Riigikogu kõike seda arwesse wõttes rhs. A. Birk'i ettepanekut tagasi lükata.

Rkl. A. Bachman (rhw.): Ma teen ettepaneku § 85 II-se lõike I-ne lause munta järgmiselt: „arupärimise ettepaneku puhul antakse sõna kahele kõnelejale poolt ja kahele wastu.“

Kommissjoni aruandja K. Wirma: Kommissjoni nimel ei saa mina nüüd mitte ühegi ettepanekuga ühineda. Ma pean ütleva, et üleüldse terve arupärimise korra asjus on walitsenud see meeleolu, et üleüldse peaks arupärimised sisse antama niisugusel kujul, nagu seda eelmise paragra. juures tehtud rhs. A. Tupits'i ettepanek näidanud ja selle tagajärg oleks olnud, et üleüldse arupärimisi sisseandmisel ei olekski põhjendatud, waid arupärimine, kui niisugune, oleks kirjalikult motiwee-

ritult 25 allkirjaga sisse antud. Ma ütlen, et niisuguse meeoleu all terve see kord loodud on, mis meil eelnõuna käes ja sellega on arusaadavad kõik need teised kitsendused, mille vastu siin on kõnelenud rhs. A. Palwadre ja J. Allikso. samuti ka rhs. A. Birk ja rhs. A. Bachman. Kui nüüd rhs. A. Anderkopp siin paranduste vastu rääkis, siis pean ütleva, et seda küsimust on ka komisjonis küll ja küll puudutatud ja õige mitmekülgselt valgustatud ja see paragr., mis meil nüüd eelnõuna käes on, on teatud kokkulepe kõigest nendest kombinatsioonidest, mis seal üleüldse võimalik oli läbi viia. Nõnda tuleb Riigikogul enesel otsustada, missuguseid osasid tehtud ettepanekutes paranduste näol vastu võtta.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud järgmised parandused: 1) rhs. A. Palwadre ettepanek § 85 I-ne lõige välja jätta. — 2) rhs. J. Allikso ettepanek vormuleerida § 85 I lõige järgmiselt: „Koosoleku juhataja on kohustatud teatama igast arupärimise ettepanekust järgmise Riigikogu koosoleku avamisel. Tehakse arupärimise ettepanek koosoleku ajal, siis teatab sellest juhataja käesoleva päevakorra-punkti lõpul, aga kui arupärimine arutusel olewat küsimust puudutab, siis eelmisel kõnewaheajal.“ Peale selle ettepaneku sõnade „antakse sõna ühele“ asemel „antakse sõna kahele...“ — 3) rhs. A. Birk'i ettepanek II-ses lõikes sõnade: „selle järele“ mahutada „antakse sõna rühmade esitajatele igast rühmast ühele, mille järele...“ — 4) rhs. A. Bachman'i ettepanek II-se lõike I-ne lause muuta järgmiselt: „arupärimise ettepaneku puhul antakse sõna kahele kõnelejale poolt ja kahele vastu.“

Ma kavatsen need ettepanekud esiteks hääletamisele panna, mis paragrahwi I-se lõike kohta käiwad ja selle järele need, mis II-se lõike kohta käiwad.

Rkl. A. Birk (rhw.): Ma panen ette oma II-se lõike kohta käiwat parandust, kui kaugemaleulatawat, enne hääletada.

Juhataja A. Kerem: Kõigeenne panen hääletamisele hr. A. Palwadre ettepaneku, kui kõige kaugemale ulatawama, nimelt § 85-da I-ne lõige välja jätta ja siis J. Allikso paranduse. Kui teisi ettepanekuid ei tehta, asun ma hääletamisele. Ma palun neid, kes herra A. Palwadre ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kes vastu? Mulle näib, et enamus selle vastu on. Sellega on herra A. Palwadre

ettepanek tagasi lükatud. Nüüd panen hääletamisele herra J. Allikso ettepaneku I-se osa, mis puudutab paragrahwi I-st lõiget. Kes on selle ettepaneku poolt, palun käed üles tõsta. Kes vastu? Enamus on vastu. Rkl. herra J. Allikso ettepanek on tagasi lükatud. — Järgmised ettepanekud puudutawad paragrahwi II-st lõiget. Nendest panen esimesena hääletamisele herra A. Birk'i ettepaneku, kui kaugemale ulatawama, nimelt mahutada sõnade „selle järele“ järele sõnad „antakse sõna rühmade esitajatele, igast rühmast ühele, mille järele...“ Palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kuna raske on kindlaks teha, palun sekretääri hääled ära lugeda. (Hääletatakse uuesti, misjuures sekretäär hääli loeb.) Kes selle ettepaneku vastu? (Sekretäär loeb hääli.) Hääletamise tagajärjed on: poolt 18 ja vastu 25 häält. Sellega on ettepanek tagasi lükatud. — Järgmine ettepanek on herra A. Bachman'i ettepanek, et antakse sõna kahele poolt ja kahele vastu. (Hääletatakse.) Ma näen, et enamus vastu on. Seega on see ettepanek tagasi lükatud. — Wiimane ettepanek on herra J. Allikso poolt: antakse sõna „ühele“ asemel lugeda antakse sõna „kahele“. Palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kes vastu on? (Rkl. J. Allikso kohalt: Palun hääled ära lugeda.) Palun siis uuesti hääletada. (Hääletatakse. Sekretäär loeb hääli.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: 16 häält poolt ja 29 vastu). Ettepanek on tagasi lükatud. — Et nüüd kõik parandused tagasi on lükatud, panen § 85 komisjoni aruandja poolt ettekantud kujul hääletamisele. (Hääletatakse). Üksikute häälte wastuseismisel on § 85 vastu wõetud.

Kom. aruandja K. Wirma: § 86, Arupärimine võib seletust nõuda nii Wabariigi Walitsuselt kui ka tema üksikult liikmelt.

Arupärimine ei tohi sisaldada üleskutset kuritegewusele ja haawawaid ütelusi. Esimesel juhtumisel ei anna Riigikogu Juhatus arupärimisele kodukorras ettenähtud käiku, wiimasel juhtumisel kõrwaldab arupärimisest haawawad ütelused ehk paneb ette arupärimise sisseandjatele neid kõrwaldada.

Rkl. J. Wanja (kom.): Ma teen ettepaneku selles paragr. II-ne lõige välja jätta. See lõige sisaldab keeldu, et ei tohi

üles kutsuda kuritegewuseie, (Naer). ja ei wõi tarwitada haawawaid ütelsi. (Naer). Asutawa Kogu kodukorras sarnast määrust ei olnud ja nüüd on ta siin, kui uus määrus, sisse wõetud. Sellega tahetakse maksta panna kodust tsensuuri, nagu üks teine paragr. siin maksta tahab panna kodust politseid. Meie teame aga, et tsensuur käsi-käes käib politseiga; see on pilt tsaariaegsest duumast. (Pahemalt poolt: „tsheka“!). See ei oleks mitte wastuwõetaw, et kodanline enamus tahab tsensuuri tööliste esitajate üle maksta panna. Seda lõiget tuleb sellepärast wälja jätta, et teie oma punase tsensuuri-pliatsiga proletaarlaste rewolutsiooni tagasi hoida ei suuda... (Wahelhüüe: Mis see on?). Teie ei tea seda, aga mina tean!

Kom. aruandja K. Wirma: Komisjoni nimel ei saa ma selle ettepanekuga mitte ühineda.

Juhataja A. Kerem: Komisjoni aruandja pole herra J. Wanja ettepanekuga ühinenud. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Suure hääleteenamusega on ettepanek tagasi lükatud. — Siis panen komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Üksikute hääle wastuseismisel on § 86 wastuwõetud.

Kom. aruandja K. Wirma: § 87. Sisseantud arupärimised ja arupärimiste ettepanekud jagatakse Riigikogu ja Wabariigi Walitsuse liigetele kätte.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 87 wastu).

Kom. aruandja K. Wirma: § 88. Riigikogu määrab arupärimiste peale wastamise aja, kusjuures kõige pealt selles asjas Wabariigi Walitsuse wõi wastawa Wabariigi Walitsuse liikme seisukoht, kui arupärimine tema poole pöördud, ära kuulatakse.

Arupärimiste peale wastamine sünnib hiljemalt kolmekümnendal päewal peale arupärimise wastuwõtmise. Kui aga Riigikogu enne oma istungjärgule lõpu teeb, siis tuleb arupärimine wastamisele järgnewa istungjärgu esimesel koosolekul.

Rkl. Kurgema (kom.): Teen ettepaneku § 88 teises lõikes sõnade „kolmekümnendal päewal“ asemele panna „kümnendal päewal“ ja „järgnewa istungjärgu esimesel koosolekul“ asemele panna „käslewa istungjärgu wiimasel koosolekul“.

Põhjendan seda ettepanekut sellega, et see tähtaeg ei ole mitte tingitud asjalikku-

dest kaalumistest, waid ikka ainult sellest ühest tahtmisest walitsust soomustada.

Rkl. A. Birk (rhw.): § 88 näeb ette, et Riigikogu määrab arupärimiste peale wastamise aja. Aga wõib wäga hästi enesele ette kujutada juhtumisi ja kui ma ei eksi, meil on olnud niisuguseid juhtumisi, kus ükski tähtpäew wastamiseks ei ole enamust saanud ja nii on sundusline sõnaworm otsarbetu. Sellepärast on selle paragr. teises lõikes ette nähtud, et wastamine sünnib hiljemalt kolmekümnendal päewal peale arupärimise wastuwõtmise. Aga see ei keelaks sugugi nüüd esimest lõiget nii muuta, et Riigikogu wõib määrata arupärimiste peale wastamise aja. (Rkl. J. Seljamaa: Aga see on ju nii mõeldud). Minu ettepanek on § 88 esimeses lõikes sõna „määrab“ asemele panna sõna „wõib määrata“.

Rkl. A. Palwadre (sd.): § 88 esimese lõike redaktsioon pakub meile võimalust arupärimise peale wastamist pikendada. Nimelt on siin öeldud, et Riigikogu määrab arupärimiste peale wastamise aja, kusjuures kõige pealt selles asjas Wabariigi Walitsuse wõi wastawa Wabariigi Walitsuse liikme seisukoht, kui arupärimine tema poole pöördud, ära kuulatakse. Riigikogu praksisest on meil teada, et Riigikogu koosolekutel wäga tihti Wabariigi Walitsuse liikmeid ei ole. Ja wõib ka nii juhtuda, et arupärimine on päewakorral, wõetakse isegi wastu, kuna aga tähtaega wastamiseks ära ei saa määrata, kui puudub wastaw walitsuse esitaja. Sest siin on kategooriliselt öeldud, et kõige pealt tähtaja määramise juures tuleb wastawa Wabariigi Walitsuse liikme seisukoht ära kuulata. Nüüd seisab küsimus selles, kuidas kodukorra komisjon seda asja ise mõistab? Kas tõepoolest on see nii kategooriliselt mõeldud, nagu siin on redigeeritud, wõi wõib ka siis arupärimise wastamiseks tähtaega määrata, kui walitsuse liige koosolekul ei wiibi. Kui komisjon leiab, et see redaktsioon ei ole mitte siduw, siis wõiks ta ju jääda, aga wastawal korral teeks ma ettepaneku seda lauset ses mõttes muuta, et walitsuse seisukoha ärakuulamine ei ole mitte sunduslik, waid ainult soowitaw.

Rkl. J. Piiskar (is.): Mina tahaksin selle paragr. teise lõike lõpu kohta teha ühe paranduse. Siin on öeldud, et kui Riigikogu enne oma istungjärgule lõpu teeb, siis tuleb arupärimine wastamisele järgnewa istungjärgu esimesel koosolekul. Loomulik on, et suurem osa igasuguseid aru-

pärimisi oma mõtte kaotawad, kui nad nii kaua aja pärast alles wastatud saawad ja sellepärast peawad nemad wastamisele tulema enne istungjärgu lõppu. Tehti küll juba ettepanek, et arupärimised peawad wastamisele tulema wiimasel koosolekul, kuid siis wõidakse wiimase koosoleku peale kokku kuhjata kõik ülejäänud arupärimised ja küsimused, wõib olla ka weel teisi asju, wõetakse siis ehk paar asja läbi ja lõpetatakse koosolek, ja nii ei ole ikkagi seda kätte saadud, mida kätte saada taheti. Mina panen ette selle lõike lõppu redigeerida järgmiselt: „Wastamisele enne istungjärgu lõppu“. Ja kui ei saada ühel koosolekul kõigi arupärimiste peale wastata, siis tuleb uusi koosolekuid määrata. Igatahes tuleb nii korraldada, et enne istungjärgu lõppu kõik arupärimised wastamisele tuleks. (Wahelhüüe: Siis ei saagi Riigikogu koju minna).

Rkl. A. Palwadre (sd.): Ma teeks siiski ettepaneku selle paragr. esimesest lõikest sõnad wälja jätta algades „kus juures kõige pealt“ kunni „ära kuulatakse“. Sellepärast, et kui walitsuse liige koosolekul wiibib, siis on loomulik, et tema ise Riigikogule annab teada, millal ta wastata wõib, kas otsekohe wõi teatawa aja jooksul. Kodukorras seda ette näha on üleaurune.

Rkl. A. Tupits (põl.-k.): Meie oleme juba kodukorras warem paragr. vastu wõtnud, et arupärimiste ja küsimiste arutamine ja nende peale wastamine sünnib ühel Riigikogu koosolekul nädalas, mis teatud päewa peale kindlaks on määratud. Kuna siin selles paragr. aga on öeldud, et arupärimiste peale wastamine peab tingimata sündima esimesel koosolekul peale istungjärgu waheaega. Nii wõib see jällegi segadust tuua, sest siis läheb arupärimiste arutamine teise päewa peale, kui harilikult. Sellepärast teen ma järgmise ettepaneku selle paragr. wiimase sõna ette wõtta wahel „arupärimiste ja küsimiste arutamiseks määratud“.

Rkl. L. Johanson (sd.): Ma teen ettepaneku wõtta sõnade järele „kui arupärimine tema poole pöördud“ sõnad „ja ka koosolekul wiibib, ära kuulatakse“.

Kom. aruandja K. Wirma: Ma pean kõige pealt seletama rhs. A. Palwadre küsimise peale, et see nii kindlalt küll ei ole mõeldud, nagu siin redigeeritud. Sellepärast on Rkl. A. Birk'i parandus lähemal komisjoni arwamisele ja sellepärast ühinen rkl. A. Birk'i parandusega, vähemalt komisjonis räägiti kõik aeg sellest para-

grahwist niisuguses mõttes nagu rkl. A. Birk'i paranduses öeldud. Rhs. L. Johanson'i parandusega wõib täiesti ühineda, sest ta toob siia rohkem selgust. Selle parandusega, mis rhs. A. Palwadre tegi, ei saa ma mitte komisjoni nimel ühineda, samuti ei saa ühineda rhs. A. Tupits'i poolt ettetoodud ettepanekuga. Iseäranis tähelepanemise wäärt on rhs. A. Tupits'i ettepanek. Tema arwamise järele, kui istungjärg tuleb, ei olegi nädalapäewi. Kui aga koosolek tuleb ja weel ei ole seda päewa mitte kindlaks määratud, millal arupärimine peetakse, kas esmapäewal, neljapäewal, reedel, laupäewal, pühapäewal, siis on ikkagi see mõni päew nädalas.

Juhataja A. Kerem: Ma kannan ette kõik parandused selles järjekorras, milles ma neid kawatsen hääletamisele panna. Kuna rhs. A. Birk'i ja rhs. L. Johanson'i parandustega komisjoni aruandja ühinenud on, siis panen ma nad koos hääletamisele. Rhs. A. Palwadre poolt on § 88 lõike kohta järgmine parandus tehtud: sõnad algades „kus juures kõige pealt“ kuni „ära kuulatakse“ wälja jätta. Järgmised ettepanekud on kõik II lõike kohta ja käiwad järgmiselt: rhs. Kurgema parandus: Teises lõikes „kolmekümmendal päewal“ asemele panna „kümmendal päewal...“. „Järgnewa istungjärgu esimesel koosolekul“ asemele panna „käesolewa istungjärgu wiimasel koosolekul“. Rhs. J. Piiskar'i parandus: § 88 II lõike lõpp „wastamisele enne istungjärgu lõppu“ ja rhs. A. Tupits'i ettepanek: § 88 wiimase sõna ette „arupärimiste ja küsimuste arutamiseks määratud“. Teist hääletamise korda ei ole ette pandud.

Asun hääletamisele ja palun neid, kes rhs. A. Palwadre paranduse poolt on, käed üles tõsta. Kes wastu? Enamus on wastu ja sellega on see ettepanek tagasi lükatud. — Järgmine ettepanek on rhs. J. Kurgema ettepanek II lõike kohta. Ma palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kes wastu? Wastu on suur enamus. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud. — Järgmine on rhs. J. Piiskar'i ettepanek. Ma palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kes wastu? Wastu on suur enamus ja sellega on see ettepanek tagasi lükatud. — Wiimane parandus on rhs. A. Tupits'i ettepanek. Palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kes wastu? Wastu on suur enamus; sellega on ka see ettepanek

tagasi lükatud. — Kuna nüüd kõik parandused on tagasi lükatud, siis panen komisjoni redaktsiooni ühes L. Johanson'i ja A. Birk'i poolt ettepanud parandustega, millega komisjoni aruandja on ühinenud, ühiselt hääletamisele ja palun neid, kes selle paragr. wastuwõtmise poolt on, käed üles tõsta. Kes vastu? Mõned üksikud hääled on vastu, — sellega on see paragr. vastu wõetud.

Kom. aruandja K. Wirma: § 89. Arupärimisele võib üks Wabariigi Walitsus liige teise eest wastata.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 89 ühelhäälel vastu).

Kom. aruandja K. Wirma: § 90. Ei ole mõni arupärijatest wastusega rahuldatud, otsustab Riigikogu, kunas wastuse kohta läbirääkimisi pidada. Selle küsimuse kohta antakse sõna kahele poolt ja kahele vastu § 66-da korras.

Sarnased läbirääkimised sünniwad hiljemalt neljateistkümnendal päewal peale wastuseandmise.

Arupärimine lõpetatakse üleminekuwormeliga pärast käesolewas paragr. ettenähtud läbirääkimisi.

Rkl. J. Allikso (kom.): § 90-da II lõikes on ära nähtud, et läbirääkimised saawad peetud hiljemalt neljateistkümnendal päewal peale walitsuse wastamist. See iseenesest ei ole mitte pikk aeg, aga walitsuse wastus ei ole otsekohe mitte iga arupärimise peale, waid see wastus võib olla ka rohkem kui neliteistkümmend päewa peale arupärimise wastuwõtmist ja nii võib arupärimise asjas läbirääkimised ei tea kui kaugele minna ja sellega kaob iseenesest selle arupärimise tähtsus niiwõrd ära, et kohaseid läbirääkimisi pidada ei wõi ja minu ettepanek on: teises kärpes sõnade: „hiljemalt neljateistkümnendal päewal“ asemele panna sõnad: „hiljemalt järgmisel Riigikogu koosolekul“.

Rkl. J. Piiskar (is.): Mina teen ettepaneku § 90 algusel sõnade: „ei ole mõni arupärijatest“ asemele mahutada „ei ole mõni Riigikogu liigetest...“ ja põhjendan seda sellega, et wastus arupärimise peale võib esile tuua niisuguseid asju, mis võib olla küll küsijaid ja arupärijaid rahuldab, aga otse rahuldamata jätab mõne teise Riigikogu liikme. Et waja ei oleks niisugustel kordadel esineda uue arupärimisega wõi küsimisega, tuleks neile wõimaldada samal koosolekul tarwilikku seletust saada.

Kom. aruandja K. Wirma: Mina ei saa jällegi nende parandustega ühineda. Iseäranis tuleb tähelepanu juhtida rhs. J. Piiskar'i ettepaneku peale, et tema oleks just kui selgem olema. Komisjonis seletati seda küsimust nii moodi, et teised Riigikogu liikmed ei peaks selle vastu mitte rohkem huwitust tundma, kui arupärijad ise. Mis nüüd õige on, las siis seda nüüd Riigikogu otsustab. Mina kahjuks ei saa temaga mitte komisjoni nimel ühineda.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud kaks parandust. Kas soowitakse nende paranduste ettekandmist. Ettekandmist ei soowita, siis ma asun nende hääletamisele selles järjekorras, kuidas nad sisse on tulnud. Esimesena panen hääletamisele rhs. J. Piiskari paranduse. (Hääletatakse). Mulle näib, et Riigikogu enamus selle vastu on. (Rkl. J. Piiskar: Palun hääled ära lugeda). (Paremalt poolt: Ei ole tarwis). Rhs. J. Piiskar on soowi awaldanud, et hääled ära loetakse; sellepärast palun neid, kes rhs. J. Piiskar'i ettepaneku wastuwõtmise poolt on, käed uuesti üles tõsta. (Loetakse hääli). Kes selle ettepaneku vastu? (Loetakse hääli). Hääletamise tagajärjed on järgmised: Rhs. J. Piiskar'i ettepanek on saanud 15 häält poolt vastu 25. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud. — Järgmine on rkl. J. Allikso ettepanek. Palun neid, kes selle ettepaneku wastuwõtmise poolt on, käed üles tõsta. Kes vastu? Rõhuwa häälteenamisega on see ettepanek tagasi lükatud. Nii on kõik parandused tagasi lükatud. Siis ma panen selle paragr. komisjoni redaktsioonis hääletamisele. (Hääletatakse). Üksikud hääled on vastu. Sellega on see paragr. vastu wõetud.

Kom. aruandja K. Wirma: § 91. Loeb Wabariigi Walitsus ehk üksik Wabariigi Walitsuse liige wastuwõetud üleminekuwormeli endale otsekoheks umbusalduse awalduseks, on Riigikogu liigetel õigus uusi üleminekuwormelid ette panna.

Rkl. A. Palwadre (sd.): Nagu ma juba kodukorra esimesel lugemisel tähendasin, on see paragr. meie kodukorras nii algupärane, mille sarnast kusagil teises parlamendis ei ole. Tahetakse sisse seada niisugune kord, et pannakse üleminekuwormel ette, hääletatakse ära, parlament wõtab tema vastu. Kui aga see walitsusele wastuwõetaw ei ole, siis hakatakse uusi üleminekuwormelid ette panema ja neid uuesti hääletamisele panema. Sarnane kord

ei ole ka meil mitte mõeldaw. Ei ole mitte ülearune, kui walitsuse liige oma seisukoha ülemineku-wormeli kohta awaldaaks. Parem on, kui walitsuse liikmed, kes muidugi koosolekul peaks wiibima, enne annawad teada, missugused wormelid neile wastuwõetawad on ja missugused mitte. Sarnase korra wastu ei wõiks midagi olla. Meil on olnud niisugused juhused, kus Asutaw Kogu wõttis ülemineku-wormeli wastu ja walitsus leidis tagant järele selles omale umbusalduse awaldamise, kuna Asutaw Kogu seletas, et selle ülemineku-wormeliga umbusaldust awaldata ei kawatsetud.

Sarnaseid arusaamatusi wõib täiesti kõrwaldada, kui enne hääletamist walitsus oma seisukoha awaldata, aga mitte pärast hääletamist. Mina arwan, et meie wõiks täiesti enam vähem omast algupäralsusest loobuda ja harilikule parlamendi korrale asuda. Seda paragr. wõiks järgmiselt redigeerida: „Loeb Wabariigi Walitsus ehk üksik Wabariigi Walitsuse liige ülemineku-wormeli endale otsekoheseks umbusalduse awaldatakse, siis wõib tema sellest enne ülemineku-wormeli hääletamist Riigikogule teatada ehk peale hääletamist usalduse küsimuse üles seada.

Kui Wabariigi Walitsus huwitatud on hääletamise tagajärgedest, siis oleks sarnane kord isenesest loomulik. Mina arwan, et meie Riigikogu kodukorras oleks otstarbekohane seda korda ette näha, kuigi mitte imperatiivses toonis, mis Wabariigi Walitsust kohustaks seda tegema, waid ainult temale wõimaluse pakub ettepannud ülemineku-wormeli kohta oma seisukohta awaldata.

Rkl. P. Abramson (is.): Kahtlemata on käesolew paragr. üks kõigesuurem nali, mida kodukorra komisjon on jõudnud ilma tuua. Kuid see nali, nii suur kui ta ka oleks, õieti ei huwita mind; aga asi on nüüd niisugune: parlament, kes kõrge seadusandline asutus on, wõib saada walitsuse käes mängukanniks. Asi on järgmine: Parlamendi enamus, kus mitte lapsed koos ei ole, waid mehed (Wahelhüüe paremalt poolt: On neid lapsi wist pahemal pool küllalt) wõtaw wastu mingisuguse ülemineku-wormeli ja walitsusel on ainult teada anda, et temale see wormel ei meeldi. Ja mis siis selle tagajärg on? Tagajärg on see, et siis parlament peab oma otsuse muutma ja kas terwele walitsusele ehk üksikule liikmele wastawalt uue wormeli walmis sepitsema. Kahtlemata, niisugune mängimine ei ole kusagil ilmas olemas ja järjekult ka Eesti oludes niisugust mängu lubada ei tohi, sel-

lepärast teen ma ettepaneku seda paragrahwi hoopis wälja jätta. Seda ettepanekut tehes pean ma kõigekindlamalt A. Palwadre ettepanekule wastu waidlema. Kui ma herra A. Palwadre ettepanekust õieti aru sain, siis oli see ettepanek wist niisugune, et Wabariigi Walitsuse esitaja, kes koosolekul wiibib, wõib teatada, kas tema loeb ettepanud wormeli enese kohta wastuwõetawaks, wõi mitte. Sellega ei wõi mitte leppida. Kuigi walitsuse esitajalt ei ole niisugune wõimalus wõetud, tema wõib vähemalt alati wäljaspool järjekorda sõna saada ja wõib seda teatada, kui ta wormeli umbusalduseks peab. See ei pea aga parlamendi seisukohta muutma, mis ta teatawa küsimuse kohta wõtnud on. Panen ette § 91 kodukorrast wälja jätta.

Rkl. J. Wanja (kom.): Ma toetan rsh. P. Abramsoni ettepanekut. Saan aru, et sel paragr. ei ole mingit mõtet wastuwõtmiseks. Mis mõte oleks tühja tööd teha, kui temal mingisugust tagajärge ei ole. Ülemineku-wormel haawab kedagi Wabariigi Walitsuse liiget ja sellest järgneb seisukord, et kaupleme enne kokku, missugune wormel oleks wastuwõetaw ja siis paneme ta walitsusele ette.

Rkl. A. Tupits (põl.-k.): Meie hääletame selle paragr. wäljajätmise poolt, kuid mitte neil põhjustel, mis rkl. P. Abramson ja J. Wanja ette tõid. Nemad seletasid, et selle paragr. sissejätamisega wõiks parlament mängukanniks olla walitsuse käes, meie arwame koguni wastupidist, sest Wabariigi Walitsus saab oma wõimu parlamendilt, selle tõttu ei saa ka wäiksem suuremaga mängida, küll wõib aga wastupidist ette tulla. Sellepärast ei saa meie selle korruga kuidagi nõus olla, et mitmesuguseid ülemineku-wormelid wõidakse ette panna. Siis wõiksid Riigikogu saadikud mitte õieti oma kohustest ja wastutustest aru saada, mis teatawa ülemineku-wormeli wastuwõtmisega nende peale langeb. Need Riigikogu liikmed, kes sarnaste ülemineku-wormelite poolt hääletawad, mida nad küllalt hästi järele ei ole kaalunud, need ei wõta wastutust hääletamisega enese peale ja sellepärast teen ettepaneku seda paragr. wälja jätta.

Rkl. A. Palwadre (sd.): § 91 wõiks juba wälja jääda kodukorrast, kui meil oleks olemas kindlad parlamentlised kombed. Meil aga neid ei ole. Praktiliselt peab meil niisugune kord olema ja sellepärast on ka tarwilik seda kodukorras ette näha. Mina muudan oma endist ettepanekut ja

teen seda järgmiselt: „Loeb Wabariigi Walitsus ehk üksik walitsuse liige ülemineku-wormeli endale otsekoheseks umbusalduse awalduseks, siis wõib tema sellest enne ülemineku-wormeli hääletamist Riigikogule teatada ehk peale hääletamist usalduse küsimuse üles seada“.

Kom. aruandja K. Wirma: Käesolewa paragr. kohta on ainult üks parandus tehtud rhs. A. Palwadre poolt. Teised ettepanekud räägiwad kõik paragr. wäljajätmise poolt. Isiklikult ei wõi mina ühegi nende hulgast ühineda ja nad peawad hääletatud saama.

Juhataja A. Kerem: Komisjoni aruandja ei ole parandustega ühinenud. Panen nad hääletamisele ja kõige pealt selle, mis kaugema ulatusega ja rhs. P. Abramsoni poolt ette pandud. Kes on selle paragr. wäljajätmise poolt, palun käed üles tõsta. Kes wastu? — See ettepanek on saanud poolt 24 häält ja wastu 24 häält, sellega tagasi lükatud. Järgmine ettepanek on rhs. A. Palwadre poolt. Kas soovitakse selle ettekandmist? (Hääled: Ja). Ettepanek on järgmine: § 91 redigeerida järgmiselt: „Loeb Wabariigi Walitsus ehk üksik walitsuse liige ülemineku-wormeli endale otsekoheseks umbusalduse awalduseks, siis wõib tema sellest enne ülemineku-wormeli hääletamist Riigikogule teatada, ehk peale hääletamist usalduse küsimuse üles seada.“

Palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. (Loetakse häält). Kes selle wastu? (Loetakse häält). Herra A. Palwadre ettepanek on saanud poolt 31 ja wastu 13 häält — sellega on ta wastu wõetud, ja ma arwan tarwiliuku komisjoni ettepanekut mitte enam eraldi hääletamisele panna.

Kom. aruandja K. Wirma: Peatükk X. Wabariigi Walitsusele küsimiste ettepanemise kord.

§ 92. Küsimine antakse Riigikogu Juhatusel kirjalikult hiljemalt päewal enne koosolekut, kus ta ettekandmisele tuleb, küsija Riigikogu liikme allkirjaga.

Küsija teatab küsimisel, millal ta wastust soowib.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 92 ühelhäälel wastu).

Kom. aruandja K. Wirma: § 93. Küsimine ei tohi sisaldada üleskutset kuritegewusele, haawawaid ütelsi, põhjendusi, tagajärgede kokkuwõtmist, näpunäited ega

iseloostust. Wastasel juhtumisel ei anna Riigikogu Juhatus temale kodukorras ettenähtud käiku, sellest Riigikogule teatades.

Rkl. P. Abramson: (is.): Kui küsimist sisuliselt nii piirata, nagu käesolew paragr. seda piirab, siis ei jää küsimisest enam midagi järele, sest kui kirjalik küsimine ei pea sisaldama ei põhjendusi ega tagajärgede kokkuwõtmist, sama ka näpunäited ega iseloostust, — üleskutsest kuritegewusele ja haawawatest ütelistest ma ei räägi, sest kirjalikus küsimises sarnaseid asju juba keegi ei tee, — ma ütlen, kui selles ka põhjendusi ja tagajärgede kokkuwõtmist ei tohi olla, siis ei jää temast kahtlemata mitte midagi järele. On loomulik, et sarnane küsimine wõib olla kõik, peale küsimise.

Siis, kes on see tšensor? Kes ütleb ja kindlaks teeb, et siin on nüüd näpunäited ja siin on põhjendused wõi tagajärgede kokkuwõtmised, mida küsimine sisaldada ei tohi; kes hakkab seda asja kontroleerima? Ja kui leiduks ka niisugune tšensor, siis ei saaks see tšensor kunagi olla erapooletu, ja Riigikogu Juhatus wõiks selle tagajärjel igasuguse küsimise tagasi lükata. Et niisugust seisukorda ette ei tuleks, teen ma ettepaneku seda paragr. hoopis wälja jätta.

Kom. aruandja K. Wirma: *) Mina ei tee ettepanekut seda paragr. wälja jätta, waid teen ettepaneku, et sellest paragr. wälja jääks sõnad „põhjendusi, tagajärgede kokkuwõtmist, näpunäited ega iseloostust“. Need tundemärgid, mida küsimine ei tohiks sisaldada, peaksid olla wõima samasugused, kui see arupärimiste juures põhimõtteks on tehtud, nimelt ei tohi need sisaldada üleskutset kuritegewusele ega haawawaid ütelsi; neid ei tohi sees olla. Kui nüüd küsimises ka põhjendusi, tagajärgede kokkuwõtmist, näpunäited ega iseloostust ei tohi olla, siis ei jää küsimisest lõppude lõpuks tõesti midagi järele ja need ülesloetud tundemärgid on ka täitsa ülearused, sest kes oleks selles asjas tšensor, kes selle sisu kindlaks määraks, mis küsimises wõib olla, ehk olla ei tohi.

Rkl. A. Palwadre (sd.): Ma tahaksin komisjoni aruandjalt teada saada, mispärast küsimiste käsitamise kord kurjem on, kui arupärimiste oma. Küsimiste juures ei anna Riigikogu Juhatus neile mingisugust käiku, kui ülesloetud puudused

*) Wõtab sõna järjekorras, mitte kui komisjoni aruandja, waid kui Riigikogu liige.

neis ilmsiks tulewad, ning teatab sellest Riigikogule. Arupärimiste juures on aga lugu teistsugune: seal paneb Riigikogu Juhatus arupärijatele ette haawawaid ütelusi ja muud sarnast arupärimisest kõrvaldada ja siis antakse temale käik; ma küsin, miks on § 93 teist wiisi redigeeritud, kui § 86 ja miks siin nende puuduste kõrvaldamist ei lubata, asjale lihtsalt käiku ei anta ja Riigikogule sellest teatatakse. Ma arwan, kui Riigikogu Juhatusesse tsenseerimise õigus anda, siis peaks see ometi mõlema paragrahwi juures ühetaoliselt sündima.

Rkl. A. Piip (töer.): Kui rahwaesitaja, tahtsin ma waielda herra K. Wirma ettepaneku wastu, et teatud sõnu wälja jätta, sest küsimise ja arupärimise wahel on oluline wahe; küsimine on lihtsalt soov walitsuselt mingit teadet, wõi asja faktilist seisukorda teada saada. Ma juhin tähelepanu Inglismaa parlamendi praktika peale. Seal on iga koosoleku algul terve tund aega küsimiste jaoks. Inglise praktika probleem seisab selles, et kui ta tahab parlamendi kaudu olla informeeritud selles, mis walitsus teeb, siis parlamendi enese huwides seisab, et ta saaks wõimalikult palju walitsuse käest jookswaid informatsioone ja selles on see küsimise mõte. Kui teie aga igast küsimisest tahate teha näpunäidet, tahate iseloomustusi teha, teda põhjendada jne., siis ei ole teil enam küsimine, waid on juba arupärimine. Kui teie walitsuse wastuse puhul ka teatud laitud wõi kiitust awaldate, siis kaob küsimise mõte üleüldse ära ja mis wahe on siis küsimisel ja arupärimisel. Just selles ongi see mõte, et küsimine on ainult teatud fakti lühikene konstateerimine ja wastus on ka wäga lühikene. Inglise parlamendi alamkojas on küsimisele wastamise wiis wäga lihtne ja wahel üsna iseäralik. Minister ütleb: wastus selle küsimise I jao peale on jaataw „II peale eitaw ja III jagu ei tule sellepärast mitte küsimise alla. (Pahemalt poolt: Mitte alati!) Harilikult on wastused ikka lühikesekujulised. Wõtke Inglise parlamendi kord kätte ja teie olete päris üllatatud sellest küsimiste arwust, mis enamasti ikka sajani ulatab. Küsimist enast ei loeta harilikult mitte ette, waid tõuseb üles üks saadik ja ütleb, näituseks: nr. 185; selle peale tõuseb siis wastaw minister üles ja wastab kas eitawalt wõi jaatawalt.

Sellest küsimise mõttest saan ma aru: parlament ja selle kaudu ka kogu maa tahab olla informeeritud üksikute administ-

ratiiv aktide käigust ja tahab teada, kuidas faktiline seisukord on. Ei rahulda see küsimine teatud liiget, wõib tema seda teisel kujul üles wõtta, olgu arupärimise näol ehk mõnel teisel teel, kuid siis ei ole see enam mitte küsimine, waid diskussioon, mille põhjal wõite siis põhjendusi tuua, kokkuwõtteid ja näpunäiteid teha jne. Kui aga selle paragr. wälja jätate, siis tõmbate küsimise meie parlamendi praktikast wälja ja sellest oleks minu arwates suur kahju.

Rkl. A. Kallas (kristl.): Tahtsin selle arupärimise juures tähendada, et ajakohane oleks, kui need arupärimised oma sisu poolest veel rohkem kitsendatud ja piiratud saaks. (Pahemalt poolt: Praegu ei räägitagi arupärimisest, jutt on küsimisest.) See on ükskõik. (Üleüldine naer. müra pahemal pool.) Oleks tarwis, et Riigikogu, kui kõigeülem wõim, ei saaks mitte mõne tühja arupärimisega niiviisi alanatud. Wiimati tuleb ette, et mõni kommunist oma püksinööbi on ära kaotanud. (Saalis üleüldine naer, mis kõneleja hääle kinni matab. Pahemalt poolt segased wahelhüüded, kostab sõna: Kantslist.) Eri-laste pessa ära sülitada. Ma tahaks seda arupärimist sisu poolest veel kitsendada ja sellepärast teen ma järgmise lisanduse selle paragr. juure: „Sisu poolest wõib ainult neis asjus arupärimisi-küsimisi teha, mis mitte kohtute wõimupiirkonda ei kuulu, ehk mis riiklises mõttes üleüldise tähtsusega ja rutulised on.“ (Üleüldine naer. Pahemal pool käteplagin, hüütakse: Bis, bis!)

Juhataja A. Kerem: Ma palun rahu. Sõna on rhs. K. Wirmal järjekorras.

Rkl. K. Wirma (sd.): Rhs. A. Piip ütles, et Inglismaal parlamendi liige öelgu aga küsimise number ja minister saab kohe aru. Minu arust on seal aga miskisugune ühendus olemas, mis seda numbrit selgitab. Just selles see asi seisabki, et meie paragr. ei käsita mitte seda momenti, kui number hüütakse, waid seda, kuidas sellele numbrile mõiste ja sisu anti. Kui meie ütleme, et seal juures ei tohi mingisugust näpunäidet olla, kuidas siis saab küsimist üleüldse ette panna. Wõtame näituse: Põllumeeste rühm pani küsimise Wabariigi Walitsusele ette, et Rakweres on sõjawägi wõtnud mingisuguse maja ära, kuidas ta pidi seda küsima? Pidi ta ainult küsima, et kas on Wabariigi Walitsusel teada, et Rakweres sõjawägi mingisuguse maja ära wõttis? Mina mõtlen, see on täiesti arusaamatu, kui niisugune küsimine ette pannakse, ilma et sinna pikemalt midagi juure

lisataks; sarnast küsimist ei maksa üleüldse ette pannagi. Rhs. A. Kallas tõi nüüd siia veel nõobiküsimuse juure. Mina arwan, et siin ei saa mingisugust nõobi ega maja küsimust üleüldse käsitada, kui need tingimised siia sisse võtmata jäävad, mis neid asju lähemalt seletavad. Oleks väga soovitatav, et sarnane wormel näitusena tehtaks, mille järele küsimise piirajad mõtlewad toimetada, kuid ma arwan, et nad siis ise niisuguse wormeli mõttetusest aru saavad. Kui mingisuguseid tundemärke ei tohi küsimise juures üles panna, siis ei jää küsimisest üleüldse midagi järele, waid paljas nõöp. (Naer.)

Juhataja A. Kerem: Sõna on faktiliseks märkuseks herra välisministril.

Wälisminister A. Piip: Inglismaal on päewakorras kõik küsimised ära trükitud. Seal on küsimised ainult mõne-realised ja mitte terwed epistlid, nagu see meil on. Ka sisaldawad nad seal ainult faktilise lühikese sisu, mis on määratud selleks, et asja kohta wastawat informatsiooni saada.

Juhataja A. Kerem: Sõnasoowijaid enam ei ole. Sisse on tulnud järgmised parandused: Rkl. P. Abramson'i poolt „panen ette § 93 wälja jätta“; Riigikogu liikme K. Wirma poolt: „küsimine ei tohi sisaldada üleskutset kuritegewusele ja haawawaid ütelsi. Wastasel juhtumisel ei anna Riigikogu Juhatus temale kodukorras ettenähtud käiku, sellest Riigikogule teatades“; rkl. A. Kallas'e poolt: „sisu poolest võib ainult neis asjus arupärimisi ja küsimisi teha, mis mitte kohtute wõimupiirkonda ei kuulu, ehk mis riiklises mõttes üleüldise tähtsusega ja rutulised on.“

Kom. aruandja K. Wirma: See paragr. wõttis komisjonis õige palju aega. Tema kohta oli palju seletusi ja wastuwaidlusi. Komisjoni nimel ei saa mina ühegi ettepanekuga ühineda.

Juhataja A. Kerem: Et komisjoni aruandja ettepanekutega ei ole ühinenud, siis tulewad need järjekorras hääletamisele. Kes on rhs. P. Abramson'i ettepaneku poolt, et § 93 wälja jätta, neid palun käed üles tõsta. (Suure hääleteenamusega lükatakse see ettepanek tagasi.) Palun neid, kes on rhs. A. Kallas'e ettepaneku poolt, käed üles tõsta. (Ettepanek lükatakse hääleteenamusega tagasi.) Palun neid, kes on rhs. K. Wirma ettepaneku poolt, käed üles tõsta. (29 häälega 25 wastu lükatakse see ettepanek tagasi.) — Sellega on kõik parandused tagasi lükatud ja ma panen § 93 komisjoni redaktsioonis hääletamisele. (Hääletatakse.) Wäheste häälte wastuseismisel on § 93 wastu wõetud. (Hüüded: Lõpetada.) On ettepanek tehtud koosolekut lõpetada.

6. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja määramine. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse, misjuures sekretäär hääli loeb.) See ettepanek on saanud poolt 34 ja wastu 16 häält, — sellega on see ettepanek wastu wõetud. Kas tehakse ettepanekuid järgmise koosoleku aja kohta? (Rkl. O. Strandman teeb ettepaneku wanematekogu otsuse põhjal järgmist koosolekut määrata neljapäewa hom. kell 10, mis ka hääleteenamusega wastu wõetakse.) Lõpetan koosoleku.

(Koosolek lõpeb kell 10 õht.)

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees A. Kerem.

Abisekretäär W. Pezold.